

Valtioneuvosto

Indonesiaan kuuluvan Sumatran saaren luoteispuolella tapahtui 26.12.2004 aamulla poikkeuksellisen voimakas maanjäristys, joka aiheutti noin 1200 kilometrin pituisen maankuoren repeämän ja laajan hyökyaallon (tsunamin). Aalto aiheutti suurta tuhoa erityisesti Sumatran sekä Thaimaan, Sri Lankan ja Intian rannikolla, jolloin noin 300 000 ihmistä kuoli tai katosi. Tuhoissa kuoli tai katosi 179 ja loukkaantui noin 250 Suomen kansalaista. Suomalaisista kuoli Thaimaan Khao Lakissa 170.

Valiokunta kuuli kokouksessaan 12.1.2006 Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin tapahtumista suomalaisten näkökulmasta, erityisesti viranomaisten toiminnasta, pelastustoiminnasta ja uhrien hoidosta sekä johtamisjärjestelmästä ja viestinnästä Suomessa muun muassa pääministeri Matti Vanhasta, sisäasiainministeri Kari Rajamäkeä, peruspalveluministeri Liisa Hyssälää, valtiosihteeri Risto Volasta valtioneuvoston kansliasta, valtiosihteeri Arto Mansalaa ja alivaltiosihteeri Hannu Himasta ulkoasiainministeriöstä, valtiosihteeri Kari Salmea, kansliapäällikkö Ritva Viljasta ja pelastusylijohtaja Pentti Partasta sisäasiainministeriöstä (HAO 4/2004 vp).

Tapahtuma määritettiin onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/85) 3 §:n perusteella suuronnettomuudeksi. Valtioneuvosto asetti 13.1.2005 sanotun lain 1 §:n perusteella tapahtumaa tutkimaan suuronnettomuuden tutkintalautakunnan. Valiokunta on kuullut kokouksessaan 18.10. tutkintalautakunnan puheenjohtaja, presidentti Martti Ahtisaarta ja tutkintalautakunnan sihteeri Jouko Koskimiestä.

Presidentti Ahtisaaren johtamassa tutkinnassa on selvitetty luonnonkatastrofin synty ja vaikutukset, tapahtumat suomalaisten näkökulmasta, viranomaisten, yritysten, järjestöjen ja yhteisöjen toiminta, kotiuttamis- ja evakuointilennot Suomeen, pelastustoiminta ja uhrien hoito sekä johtamisjärjestelmä ja viestintä Suomessa.

Suuronnettomuustutkintalautakunnan tutkintaselostuksessa (A 2/2004 Y) esitetään lautakunnan johtopäätökset (30 kohtaa) ja toimenpidesuositukset (12 pääkohtaa, osassa alakohtia).

Perustuslain 47 §:n 2 momenttiin viitaten hallintovaliokunta pyytää valtioneuvostolta kirjallista selvitystä siitä, mihin toimenpiteisiin on ryhdytty presidentti Ahtisaaren johtaman tutkintalautakunnan toimenpidesuosituksen osalta. Lisäksi pyydetään selvitystä siitä, mihin muihin toimenpiteisiin on poikkeuksellisen suuriin onnettomuuksiin varautumiseksi (MINS 8/2006 vp) ryhdytty. Kirjallinen selvitys pyydetään toimittamaan hallintovaliokunnalle syyskuun 5. päivään 2006 mennessä.

Eduskunnan hallintovaliokunnan puolesta

Matti Väistö
puheenjohtaja

Ossi Lantto
valiokuntaneuvos

Eduskunnan hallintovaliokunta

V iite

hallintovaliokunnan kirje valtioneuvostolle 21.6.2006

Asia

valtioneuvoston toimenpiteet presidentti Ahtisaaren johtaman tutkintalautakunnan toimenpidesuosituksen johdosta ym.

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt perustuslain 47 §:n 2 momenttiin viitaten valtioneuvostolta kirjallista selvitystä siitä, mihin toimenpiteisiin on ryhdytty presidentti Martti Ahtisaaren johtaman suuronnettomuuden tutkintalautakunnan (Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofi 26.12.2006) toimenpidesuosituksen osalta. Lisäksi valiokunta on pyytänyt selvitystä siitä, mihin muihin toimenpiteisiin on ryhdytty poikkeuksellisen suuriin onnettomuuksiin varautumiseksi. Kirjallinen selvitys on pyydetty toimittamaan hallintovaliokunnalle 5.9.2006 mennessä. Määräaikaa on pidennetty 23.11.2006 saakka.

Onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) 16 §:n 1 momentin (97/1997) mukaan valtioneuvosto päättää, mihin toimenpiteisiin suuronnettomuuden tutkintaselostuksen ja siihen sisältyvien suositusten vuoksi on ryhdyttävä.

Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin tutkintalautakunnan suosituksia on käsitelty asianomaisissa ministeriöissä ja myös ministeriöiden valmiuspäällikkökokouksissa valtioneuvoston edellä tarkoitetun päätöksen valmisteluakin silmällä pitäen. Suositukset ovat olleet esillä myös valtion elintärkeiden toimintojen turvaamisesta vuonna 2003 annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen ja sen perusteluosan (YETT-strategia) tarkistamista valmisteltaessa. Valtioneuvosto on käsitellyt molemmat asiat yleisistunnossaan 23.11.2006.

Pyydettyä selvityksenä oikeusministeriö kunnioittaen lähettää asioiden käsittelyä koskevat esittelylistat valtioneuvoston päätöksine ja muine liitteineen.

i

Kansliapäällikkö

Kirsti Rissanen

Hallitusneuvos

i ja Kurkinen

Tiedoksi VNK/valtiosihteeri Risto Volanen, PLM/hallitusneuvos Matti Piispanen

O:\data\Hallinto\HaVvastl 106.doc

Mirja Kurki

Etusivu Istunnot Haku Raportit Eduskunta Ohjeet

Asian vaiheet

Asia: Valtioneuvoston toimenpiteet Kaakkois-Aasian luonnononnettomuuden tutkintaselostukseen sisältyvien toimenpidesuosittelujen johdosta

Asiatunnus: OM/2006/172

Esittelijä: Kurkinen Mirja

Istunto	Vaiheet
VN	23.11.2006 Hyväksytty

PTJ-info | PTJ versio 1.0.12

Valtioneuvoston yleisistunto

23.11.2006

Ministeri Luhtanen

Kurkinen Mirja (17)

Hallitusneuvos

p. 160 67621

Oikeusministeriö

Valtioneuvoston toimenpiteet

Valtioneuvoston toimenpiteet Aasian luonnonkatastrofia (suuronnettomuutta) selvittäneen tutkintalautakunnan tutkintaselostukseen sisältyvien toimenpidesuosittelujen johdosta

SISÄLTÖ:

Onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) 16 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää, mihin toimenpiteisiin suuronnettomuuden tutkintaselostuksen ja siihen sisältyvien suositusten vuoksi on ryhdyttävä. Toimenpidesuosituksia ja niiden täytäntöönpanoa on kattavasti selostettu valtioneuvoston kansliassa / valmiuspäällikkökokouksessa laaditussa luonnoksessa valtioneuvoston päätökseksi asiassa (liite 3). Oikeusministeriössä luonnoksen pohjalta laadittu esitys valtioneuvoston toimenpiteiksi on liitteenä 2.

VAIKUTUKSET:

ORGANISAATIOON KOHDISTUVAT VAIKUTUKSET:

Ei ole.

TALOUDELLISET VAIKUTUKSET:

Toimenpiteet toteutetaan määrärahakehysten puitteissa. Erikseen selvitettävien toimenpiteiden rahoitustarve ratkeaa kunkin selvityksen valmistelun yhteydessä.

TOIMIVALTA:

VNOS 3 § 19 kohta

LIITE 1 Muistio

LIITE 2 Toimenpide-ehdotus

LIITE 3 Valtioneuvoston kanslian luonnos

Esitys:

Valtioneuvosto päättäisi Aasian luonnonkatastrofia selvittäneen tutkintalautakunnan tutkintaselostukseen sisältyvistä toimenpidesuosituksista johtuvista toimenpiteistä

VALTIONEUVOSTON TOIMENPITEET SUURONNETTOMUUDEN TUTKINTASELOSTUKSEN JA SIIHEN SISÄLTUVIEN SUOSITUSTEN JOHDOSTA

Tutkintalautakunnan asettaminen

Onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/19859 1 §:n mukaan turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi on suuronnettomuudet sekä ilma-lussa, raideliikenteessä ja vesiliikenteessä tapahtuneet onnettomuudet tutkittava niin kuin tuossa laissa säädetään. Suuonnettomuudella laissa tarkoitetaan onnettomuutta, jota kuolleiden ja loukkaantuneiden taikka ympäristöön tai omaisuuteen kohdistuneiden vahinkojen määrän taikka onnettomuuden laadun perusteella on pidettävä erityisen vakavana (lain 3 §).

Indonesiaan kuuluvan Sumatran saaren luoteispuolella tapahtui tapaninpäivänä 26.12.2004 aamulla poikkeuksellisen voimakas maanjäristys, joka aiheutti noin 1 200 kilometrin pituisen maankuoren repeämän ja laajan hyökyaallon. Aalto aiheutti suurta tuhoa erityisesti Sumatran sekä Thaimaan, Sri Lankan ja Intian rannikolla, jolloin noin 300 000 ihmistä kuoli tai katosi. Tuhoissa kuoli ja katosi 179 ja loukkaantui noin 250 Suomen kansalaista. Suomalaisista kuoli Thaimaan Khao Lakissa 170. Heistä 106 asui samassa hotellissa.

Onnettomuutta seuranneen viikon aikana Suomeen evakuoitiin yli 2 600 matkustajaa, joista 14 pahiten loukkaantunutta osin ambulanssikoneeksi muutetulla reittilentokoneella. Viimeinen evakuointilento palasi Suomeen uudenvuoden päivänä 2.1.2005.

Edellä mainitussa laissa tarkoitetun onnettomuuden tai vaaratilanteen tutkii onnettomuustutkintakeskus tai tutkintalautakunta sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Tutkintalautakunta asetetaan tarvittaessa kutakin onnettomuutta varten erikseen. Suuronnettomuuden tutkintalautakunnan asettaa valtioneuvosto (5 §). Tutkinnassa selvitetään onnettomuuden kulku, syyt, seuraukset ja pelastustoimet sekä tarvittaessa myös muut lain 4 §:ssä mainitut seikat.

Valtioneuvosto asetti 13.1.2005 suuronnettomuuden tutkintalautakunnan Kaakkois-Aasian luonnononnettomuuden ja suuronnettomuuden johdosta. Tutkintalautakunnan tuli selvittää tapahtumien kulku sekä suomalaisten lukumäärä ja tilanne Kaakkois-Aasian pahimmin kärsineillä alueilla, selviytymismahdollisuudet ja pelastusmahdollisuudet paikan päällä paikalliset ja kansainväliset toimenpiteet huomioon ottaen. Suomen viranomaisten ja muiden suomalaisten toimijoiden osalta tuli selvittää myös tietojen saanti, tiedonkulku, päätöksenteko ja tiedotus sekä viranomaisten yhteistyö ja toiminnan koordinointi.

Tutkintaselostus

Tutkinnasta laaditaan tutkintaselostus. Tutkintaselostukseen on otettava suositukset sellaisiksi toimenpiteiksi, jotka tutkintalautakunnan käsityksen mukaan ovat tarpeen

turvallisuuden lisäämiseksi, onnettomuuksien ehkäisemiseksi, vahinkojen torjumiseksi ja vähentämiseksi sekä pelastuspalvelun tehostamiseksi (lain 15 §). Suuronnettomuuden tutkintaselostus annetaan valtioneuvostolle (16 § 1 momentti).

Tutkintalautakunta luovutti tutkintaselostuksen A 2/2004 Y *Aasian luonnonkatastrofi 26.12.2004* pääministeri Matti Vanhaselle 15.6.2005.

Tutkintalautakunnan toimenpidesuosituksat ja ehdotus niistä aiheutuviksi toimenpiteiksi

Valtioneuvosto päättää, mihin toimenpiteisiin tutkintaselostuksen ja siihen sisältyvien suositusten vuoksi on ryhdyttävä (em. 16 § 1 mom.). Valtioneuvoston ohjesäännön 3 §:n 19 kohdan mukaan näistä toimenpiteistä päättäminen kuuluu valtioneuvoston yleisistunnossa käsiteltäviin asioihin.

Tutkintalautakunta antoi yhteensä 12 toimenpidesuosituksia, joista osassa on useampia alakohtia. Osa suosituksista on osoitettu valtioneuvostolle (suositukset no 1-7), osa eri ministeriöille (suositukset 8-12). Lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 83/1983 vp) perustelujen mukaan lain 16 § ei estä asianomaista ministeriötä ryhtymästä toimivaltansa puitteissa toimenpiteisiin muun lainsäädännön nojalla.

Tutkintaselostusta ja siihen sisältyviä toimenpidesuosituksia on käsitelty eri ministeriöissä ja ministeriöiden yhteisissä valmiuspäällikkökokouksissa. Valmiuspäälliköt laativat 16.12.2005 väliraportin/selvityksen tutkintaselostuksen toimenpidesuosituksien silloisesta toteuttamistilanteesta. Valtioneuvostoa informoitiin selvityksestä ja se saatettiin valtioneuvoston viestintäyksikön kautta julkisuuteen. Asian käsittely jatkui ministeriöissä ja ministeriöiden yhteisissä valmiuspäällikkökokouksissa.

Valtioneuvoston kanslia/valmiuspäällikkökokouksen puheenjohtaja, valtiosihteeri Risto Volanen on lähettänyt oikeusministeriölle 23.10.2006 yhteistoiminnassa ministeriöiden valmiuspäällikkökokouksen kanssa valmistellun luonnoksen käytettäväksi lain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua valtioneuvoston päätöstä varten toimenpiteistä Aasian luonnonkatastrofin tutkintalautakunnan tutkintaselostuksen suositusten johdosta (liite 3). Luonnos perustuu ministeriöiden asiassa antamiin tietoihin ja sisältää kattavan selvityksen suositusten tähänastisesta täytäntöönpanosta. Luonnosta on tarkistettu 2.11.2006 tilannetta vastaamaan (ks. alla).

Asiaan liittyy myös yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia ja sen valmistelu. Valtioneuvoston vuoden 2004 turvallisuuspoliittisessa selonteossa sekä eduskunnan siitä antamassa mietinnössä esitetään, että valtioneuvosto antaa vuonna 2006 periaatepäätöksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta. Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan kokouksessa 2.11.2006 käsiteltiin turvallisuus- ja puolustusasiain komitean valmistelemaa ehdotusta yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiasta. Valtioneuvosto tekee periaatepäätöksen strategiasta mahdollisimman pian. Tarkistettu strategia on valmisteltu kaikkien hallinnonalojen yhteistyönä ja se korvaa edellisen, marraskuussa 2003 hyväksytyn strategian.

Tutkintalautakunnan antamia toimenpidesuosituksia, suositusten täytäntöönpanoa ja suosituksiin liittyviä hankkeita on selvitetty kattavasti aikaisemmin mainitussa pää-

tösluonnoksessa. Sen pohjalta laadittu ehdotus valtioneuvoston toimenpiteiksi asiassa on liitteenä 2.

Taloudelliset vaikutukset

Toimenpiteet toteutetaan määrärahakehysten puitteissa. Erikseen selvitettävien toimenpiteiden rahoitustarve selviää kunkin selvityksen valmistelun yhteydessä.

Seuranta

Onnettomuuksien tutkintaa, onnettomuustutkinnan yleistä järjestämistä, suunnittelua ja koulutusta varten oikeusministeriön yhteydessä on onnettomuustutkintakeskus (lain 5 § 1 mom.). Onnettomuuksien tutkinnasta annetun asetuksen (79/1996) 26 §:n mukaan viranomaisen tai laitoksen on onnettomuustutkintakeskuksen pyynnöstä määräajassa ilmoitettava, mihin toimiin se on tutkintaselostuksessa esitetyn suosituksen johdosta ryhtynyt. Tämän tiedonsaantioikeuden avulla onnettomuustutkintakeskus seuraa toimenpidesuosittelujen täytäntöönpanoa.

Valtioneuvoston kanslia
Ministeriöt
Onnettomuustutkintakeskus

Asia

Kaakkois-Aasian luonnon- ja suuronnettomuus 26.12.2004; valtioneuvoston toimenpiteet suuronnettomuuden tutkintalautakunnan tutkintaselostuksen ja siihen sisältyvien toimenpiteiden johdosta

Tutkintaselostus

Valtioneuvoston 13.1.2005 asettama suuronnettomuuden tutkintalautakunta luovutti 15.6.2005 onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) 15 §:ssä tarkoitetun tutkintaselostuksen A 2/2004 Y *Aasian luonnonkatastrofi 26.12.2004*. Sanotun 15 §:n mukaan tutkintaselostukseen on otettava suositukset sellaisiksi toimenpiteiksi, jotka tutkintalautakunnan käsityksen mukaan ovat tarpeen turvallisuuden lisäämiseksi, onnettomuuksien ehkäisemiseksi, vahinkojen torjumiseksi ja vähentämiseksi sekä pelastuspalvelun tehostamiseksi. Tutkintalautakunta esitti tutkintansa perusteella jäljempänä mainittavat 12 toimenpidesuosituksia, joista osassa on useampia alakohtia.

Lain 16 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää, mihin toimenpiteisiin suuronnettomuuden tutkintaselostuksen ja siihen sisältyvien suositusten johdosta on ryhdyttävä. Lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 83/1984) perustelujen mukaan säännös ei estä asianomaista ministeriötä ryhtymästä toimivaltansa puitteissa toimenpiteisiin muun lainsäädännön nojalla.

Tutkintaselostusta ja siihen sisältyviä toimenpidesuosituksia on käsitelty eri ministeriöissä ja ministeriöiden yhteisissä valmiuspäällikkökokouksissa. Valmiuspäälliköt laativat 16.12.2005 väliraportin/selvityksen tutkintaselostuksen toimenpidesuosituksen silloisesta toteuttamistilanteesta. Valtioneuvostoa informoitiin selvityksestä ja se saatettiin valtioneuvoston viestintäyksikön kautta julkisuuteen. Asian käsittely jatkuu ministeriöissä ja ministeriöiden yhteisissä valmiuspäällikkökokouksissa.

Valtioneuvoston kanslia toimitti 23.10.2006 oikeusministeriölle yhteistoiminnassa ministeriöiden valmiuspäällikkökokouksen kanssa valmistellun luonnoksen (liitteenä; tarkistettu 2.11.2006 tilannetta vastaamaan) käytettäväksi lain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua valtioneuvoston päätöstä varten toimenpiteistä Aasian luonnonkatastrofin tutkintalautakunnan tutkintaselostuksen suositusten johdosta. Luonnos perustuu ministeriöiden asiassa antamiin tietoihin ja sisältää kattavan selvityksen suositusten täytäntöönpanosta.

Toimenpidesuositukset ja niiden täytäntöönpano

Toimenpidesuosituksia 1-7 käsitellään jäljempänä yhtenä kokonaisuutena ja toimenpidesuosituksia 8-12 suosituskohtaisesti erikseen.

Toimenpidesuositukset 1-7

1. *Valtionhallinnon kriisinjohtamisjärjestelmässä tulisi ottaa huomioon ne erilaiset tilanteet, joissa Suomen kansalaisia joutuu ulkomailla suuronnettomuuden kohteeksi. Tämä olisi otettava huomioon valmiuslainsäädännön uudistamisessa, sen perusteella annettavissa ohjeissa ja määräyksissä sekä ministeriöiden sisäisissä ohjeissa.*
2. *Jos valmiuspäällikkökokousta aiotaan käyttää operatiivisiin johtamistehtäviin, tulisi valtioneuvoston säätää asetuksella valmiuspäälliköiden toimivalta ja tehtävät mukaan lukien operatiivinen johtamisvelvoite sekä sen huomioon ottaminen henkilövalinnoissa, varallaolossa ja valmiudessa sekä yhteistoiminnassa, koulutuksessa ja harjoituksissa.*
3. *Valtioneuvoston tulisi selvittää tarve ja keinot henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kehittämiseksi siten, että uhrien pelastus-, evakointi- ja avustustyön vaatima välttämätön henkilötietojen käsittely poikkeustilanteissa voidaan toteuttaa ottamalla samalla huomioon yksityisyyden suojaa koskevat periaatteet ja velvoitteet.*
4. *Valtioneuvostolle olisi laadittava perusvalmiussuunnitelma, joka mahdollistaa Suomen kansalaisten pelastamisen ja avustamisen nopean käynnistämisen ulkomailla tapahtuvassa suuronnettomuudessa. Perussuunnitelman mukaan toimintaan osallistuvien ministeriöiden ja niiden johtamien hallinnonalojen olisi laadittava oman toimintansa käynnistämisen edellyttämä valmiussuunnitelma, joka mahdollistaa viranomaisen viiveettömän toiminnan kyseisen kaltaisissa tilanteissa.*
5. *Ministeriöiden tulisi valmiuden ylläpitämiseksi huolehtia siitä, että valmiuspäälliköllä on varahenkilö, varallaolovelvoitteet on määrätty, ministeriön valmiusryhmä on muodostettu ja sillä on tarkoituksenmukaiset ohjeet sekä toimenpideluettelo poikkeustilanteen ensimmäistä 24 tuntia varten.*
6. *Valtioneuvoston tilannekeskus tulisi saattaa jatkuvasti toimintakykyiseksi johtamisvälineeksi ja huolehtia siitä, että poikkihallinnollinen verkottuminen tilannetietojen välittämiseksi valtioneuvoston tilannekeskukselle toteutetaan. Sen ohella tulisi suunnitella menettely toimivan johto- ja koordinaatioyksikön muodostamiseksi.*
7. *Perusperiaatetta, jonka mukaan valtionhallinnon toiminta johdetaan normaaliorganisaatiolla mahdollisimman pitkään myös poikkeustilanteissa, ei ole syytä muuttaa. Tämän vuoksi ministeriöiden tulisi keskenään yhteistoiminnassa toimien päivittää omat kriisisuunnitelmansa, tarkistaa niihin tarvittavat voimavarat ja henkilöstö, kouluttaa ja harjoittaa henkilöstö sekä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin puutteiden poistamiseksi.*

Valtion kriisinjohtamismalli

Valtion kriisinjohtamisjärjestelmää tarkastellaan säännöllisin väliajoin muun muassa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiasta annettavan valtioneuvoston periaatepäätöksen valmistelun yhteydessä.

Valtioneuvoston turvallisuuspoliittisessa selonteossa vuodelta 2004 ja eduskunnan siitä antamassa mietinnössä esitetään, että valtioneuvosto antaa vuonna 2006 uuden periaatepäätöksen mainittujen toimintojen turvaamisesta. Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan kokouksessa 2.11.2006 käsiteltiin turvallisuus- ja puolustusasiain komitean valmistelemia ehdotusta tarkistetuksi yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiaksi, joka sisältää muun ohella valtion kriisinjohtamismallin. Tarkistettu strategia on valmisteltu kaikkien hallinnonalojen yhteistyönä ja se korvaa edellisen, marraskuussa 2003 hyväksytyn strategian. Strategian valmistelussa on otettu huomioon myös Aasian luonnonkatastrofia selvittäneen tutkintalautakunnan toimenpidesuositukset.

Väestöön, yhteiskuntaan ja valtioon kohdistuvien uhkien hallinta edellyttää, että käytössä on kaikkien toimijoiden tuntema ja harjoittelema kriisinjohtamisen toimintamalli. Mallin mukaan tilanteiden johtamisessa noudatetaan laillisuusperiaatetta, säädettyä toimivaltajakoa sekä sen määrittämiseen liittyviä säädöksiä. Normaaliolojen toimielinten vastuunjako ja toimintamallit säilytetään mahdollisimman pitkään. Johtamisen ja koordinoinnin taso määräytyy tilanteen vakavuuden ja laajuuden mukaisesti. Valtion ylimmän johdon sekä tarvittavan tukijärjestelmien toimintavalmiuksia pidetään yllä säännöllisellä harjoitustoiminnalla.

Ministeriöiden valmiuspäällikkökokoukset

Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 10 §:n 3 momentin mukaan ministeriöt toimivat tarpeen mukaan yhteistyössä keskenään toimivaltaisen ministeriön johdolla. Pysyviä yhteistyöelimiä ovat kansliapäällikkö- ja valmiuspäällikkökokoukset. Valmiuspäällikkö- ja valmiuspäällikkökokousjärjestelmää on kehitetty Aasian luonnonkatastrofin aiheuttamista toimenpiteistä saatujen kokemusten ja tutkintalautakunnan toimenpidesuosituksen pohjalta.

Valmiuspäällikkökokouksella ei ole itsenäistä päätös- eikä operatiivista johtamisvaltaa, vaan se toimii yhteistyöelimenä valtion kriisinjohtamismallin mukaisesti tilanteissa, jossa asioiden hoitaminen edellyttää toimivaltaisen viranomaisen tai ministeriön lisäksi valtioneuvostotasosta toimintaa ministeriöiden välisen yhteistoiminnan varmistamiseksi.

Valmiuspäällikkökokousten toimintaedellytysten parantamiseksi on luotu varamiesjärjestelmä. Valmiuspäällikön varamiehenä toimii ministeriön valmiussihteeri tai muu ministeriön tehtävään nimeämä henkilö. Lisäksi on muodostettu kunkin ministeriön tarpeiden mukaiset ympärivuorokautiset varallaolo- ja päivystysjärjestelmät, joissa valmiuspäälliköllä ja valmiussihteerillä on keskeinen rooli. Kaikissa ministeriöissä on nimetty valmiustoimikunta, jonka tehtävänä on pääsääntöisesti toimia ministeriön valmiuspäällikön apuna.

Ministeriöiden valmiuspäällikköjärjestelmään on jo pitkään kuulunut säännönmukaisten valmiusharjoitusten järjestäminen. Harjoituksissa on muun ohella testattu ti-

lanteiden ensimmäisten 24 tunnin toimintakykyä ja harjoituskokemusten pohjalta luotu tarvittava toimintaohjeistus.

Valmiussuunnittelu

Valmiuslain (1080/1991) 40 §:ssä viranomaiset velvoitetaan laatimaan omat ja hallinnonaloja koskevat valmiussuunnitelmat, jotta ne kykenevät toimimaan mahdollisimman häiriöttömästi myös poikkeusoloissa. Ministeriöiden valmiuspäälliköt ovat huolehtineet hallinnonalansa valmiussuunnitelmien tarkistamisesta Aasian luonnonkatastrofin tutkintaselostuksen toimenpidesuosituksen, valtionhallinnon valmiusharjoituksen (VALHA 2005-valmiusharjoitus) ja siihen liittyneiden hallinnonalakohtaisten harjoitusten sekä lintuinfluenssapandemia- ja influenssapandemiaharjoitusten (9.3.2006 ja 20.4.2006) kokemusten pohjalta. Tarkistetut suunnitelmat on sovitettu yhteen valmiuspäällikkökokouksissa. Tavoitteena on pidetty, että valmiussuunnitelmat ja niiden mukaiset toimenpiteet soveltuisivat mahdollisimman monenkaltaisiin tilanteisiin ja poikkeusoloihin. Valmiussuunnitteluun kuuluvat myös erilaisia erityis-tilanteita varten laaditut erityissuunnitelmat.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia ja lakisääteiset valmiussuunnitelmat muodostavat käytännössä toimenpidesuosituksessa 4 tarkoitetun perusvalmiussuunnitelman.

Valtioneuvoston johtokeskus ja tilannekuvatoiminta

Valtioneuvoston kanslian koordinoimana on valtionjohdon käytössä johtokeskus, joka mahdollistaa poikkeusolojen johtamistoiminnan lisäksi Aasian luonnonkatastrofin kaltaisten erityistilanteiden johtamisen. Kansliassa on aloitettu helmikuussa 2005 tilannekuvatoiminta valtion johdon päätöksentekonsa tueksi tarvitseman ennakoivan turvallisuustilannekuvan tuottamisen koordinoimiseksi.

Tilannekuvaa tuottavat ensisijaisesti ulkoasiainhallinto, sisäasiainhallinto ja puolustusvoimat. Myös muut hallinnonalat, eräät keskusvirastot ja erinäiset toimijat osallistuvat tarvittaessa tähän toimintaan. Valtioneuvoston kansliaan on sijoitettu tilannekuvakoordinaattori ja koordinaattorin varamiehenä toimiva erityisasiantuntija, jotka seuraavat myös päivittäistä turvallisuustilannetta ja raportoivat siitä kanslian valtiosihteerille.

Syksyn 2005 aikana toteutettiin kaikki hallinnonalat kattava päivystys- ja hälytysjärjestelmä, otettiin käyttöön yhteinen tiedonvälitys- ja tilannekuvaportaali valtioneuvoston reaaliaikaisen tilannekuvan ylläpitämiseksi ja rakennettiin erityissuojattu viestiverkko valmiustoiminnasta ja turvallisuudesta vastaavien henkilöiden käyttöön. Järjestely helpottaa viranomaisten välistä viestintää poikkeuksellista toimintanopeutta ja toimintavarmuutta vaativissa tilanteissa.

Tilannekeskuksen henkilöstö on harjoitellut tilannetoimintaa vuosittain. Tilannekeskuksen tilannepäivystysjärjestelyä on kehitetty ja päivystysvalmiutta kohotettu erityistilanteiden edellyttämällä tavalla.

Kansalaisten käytettävissä olevan kriisitiedotusportaalin toteutussuunnittelu käynnistettiin kesällä 2006. Samoihin aikoihin toteutettiin kansalaispuhelinpalvelujen kehittä-

tämishanke, jota käytettiin kevään 2006 lintuinfluenssan varalta toteutetussa puhelinpalvelussa. Valtioneuvoston kanslia hankkii käyttöönsä myös hakujärjestelmän, joka tehostaa internet-seurantaa ja julkisten lähteiden käyttöä kriisitilanteessa.

Opetusministeriössä on käynnistynyt radio- ja televisioarkiston suunnittelu. Uudistuksen tavoitteena on luoda edellytykset, joiden avulla onnettomuustilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin hyödyntää radio- ja televisiotoiminnassa kertynyttä materiaalia. Uusi sähköinen arkisto on tarkoitus perustaa Suomen elokuva-arkiston yhteyteen.

Valmiuslain uudistaminen

Oikeusministeriön asettama valmiuslainsäädäntötoimikunta jätti 30.11.2005 mietintönsä ja siihen sisältyvän ehdotuksensa uudeksi valmiuslaiksi. Valmistelun lähtökohdana on ollut, että laki kattaisi vain sellaiset erityisen vakavat kriisit, jotka koskevat koko kansakuntaa tai suurta osaa siitä. Suuronnettomuustilanteiden äkillisyyden vuoksi on pidetty perusteltuna, että tarvittavat toimivaltuudet ovat normaaliolojen lainsäädännössä ja siten välittömästi käytettävissä. Erityisen vakavien suuronnettomuuksien (esim. laaja ydinvoimala- tai säteilyonnettomuus) varalta suuronnettomuuksiin varautuminen on huomioitu oikeusministeriössä valmistuneessa lakiehdotuksessa, jota koskevaa hallituksen esitystä ei kuitenkaan enää anneta tälle eduskunnalle.

Tietosuojalainsäädännön kehittäminen

Henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeen arviointia koskevan koordinaatiotehtävän nojalla oikeusministeriö tiedusteli eri ministeriöiltä, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Vakuutusyhtiöiden Keskusliitolta, Suomen Matkatoimistojen liitolta ja Suomen Punaiselta Ristiltä näkemyksiä tilanteista, joissa tietosuojasäännöksistä oli haittaa henkilötietojen käsittelylle esillä olevassa asiassa. Kun annetuissa vastauksissa ei esiintynyt selkeitä ja täsmällisiä tarpeita nykyisen henkilötietolain (523/1999) muuttamiseksi, erityislainsäädännön kehittämistarpeen arviointia jatketaan yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa osana vireillä olevaa henkilötietolain muutostarpeen arviointia.

Uusi määräraha

Valtion talousarviossa vuodelle 2006 varattiin 5.000.000 euron määräraha (valtiovarainministeriön pääluokka, momentti 28.21.96) sellaisten edeltä arvaamattomista tarpeista aiheutuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen osoitettua määrärahaa. Samansuuruista määrärahaa on esitetty myös vuoden 2007 talousarvioon. Määrärahasta voidaan nopeasti osoittaa rahoitusta muun muassa poikkeuksellisista luonnonkatastrofeista aiheutuviin pelastusoperaatioihin.

Toimenpidesuositus 8:

Ulkoasiainministeriön tulisi huolehtia siitä, että

- 1) ministeriön kriisisuunnitelmissa otetaan huomioon vastaavanlaisen katastrofin asettamat velvoitteet toimintakyvylle;**

Ulkoasiainministeriön toiminnan lähtökohtana kriisitilanteissa on normaaliajan organisaatio, jonka valmiutta kyetään tarvittaessa nopeasti nostamaan. Ulkoasianministeriön valmiuspäälliköllä on yksi varsinainen sijainen ja lisäksi ”funktionaalisia sijaisia”, jotka toimivat omilla vastuualueillaan valmiuspäällikön apuna ja sijaisina. Kaikki osastot ovat edustettuina ministeriön kuukausittain (tarvittaessa useammin) kokoontuvassa valmiusryhmässä. Valmiusryhmän jäsenet vastaavat osastonsa osallistumisesta ministeriön kriisitilanteita ja poikkeusoloja koskevan valmiuden kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Valmiusryhmän pysyvänä asiantuntijana on ministeriön tilannekuvavirkamies.

Valmiussuunnitelman mukaisesti ministeriössä toimii kolme toisiaan täydentävää päivystysjärjestelmää: varsinainen päivystäjä (24/7); konsulipäivystys, josta vastaavat valmiudessa oleva kriisipäivystäjä (24/7) sekä viikonloppuisin ja juhlapyhinä yksittäisissä konsulipäivystystapauksissa avustava konsulipäivystäjä; sekä viestintä- ja kulttuuriosaston päivystäjä viestintään liittyvissä päivystysasioissa.

Ulkoasiainministeriön valmiussuunnitelma ja luettelo poikkeustilanteessa välittömästi käynnistyvistä toimista on päivitettävänä. Ulkomailla tapahtuvan kriisin osalta toimintaohjeet ovat olemassa. Hallinnonalakohtainen pandemiasuunnitelma on valmistunut. Suomen edustustojen velvollisuutena on laatia ja vähintään vuosittain päivittää valmius-, evakuointi- ja pandemiasuunnitelmansa huomioiden myös paikallinen yhteistyö muiden pohjoismaiden ja EU-maiden kanssa.

2) ulkomailla olevat edustustot valmennetaan toimintaan poikkeustilanteissa ja niille muodostetaan tarvittava henkilöreservi kokeneesta virkamieskunnasta;

Edustustojen konsuliasioita hoitavalle henkilökunnalle annettavassa koulutuksessa on painotettu kriisivalmiuksia. Edustustot harjoittelevat kriisitilanteita itsenäisesti ja/tai yhteistyössä ministeriön kanssa.

Ministeriön jatkuvassa lähtövalmiudessa olevia konsulikomennuskuntia käytetään onnettomuus-, katastrofi- ja kriisitilanteissa, joissa suurehko määrä suomalaisia jouuu onnettomuuteen tai hädänalaiseen tilaan ulkomailla. Konsulikomennuskuntia voidaan lähettää alueella toimivan edustuston avuksi. Konsulikomennuskuntien valmiudesta huolehditaan jatkuvalla koulutuksella, jossa hyödynnetään muun muassa kansallista pelastusalan osaamista ja johon kuuluu osana myös kriisiviestintä.

3) pohjoismaista ja EU-yhteistoimintaa tehostetaan poikkeustilanteiden varalle;

Euroopan unionin kriisivalmiuden kehittäminen on kokonaisvaltaisesti esillä unionin eri elimissä. Tämä työ näkyy vähitellen yhteistoiminnan lisääntymisenä ja tehostumisena. Esimerkkinä tästä voidaan mainita ulkoasiainministeriöiden väliset puhelinneuvottelut, jotka osoittautuivat Libanonin kriisin selvittämisessä sekä tehokkaaksi että toimivaksi yhteistyön muodoksi.

Pohjoismaista yhteistyötä on tiivistetty muun muassa kriisivalmiussopimuksilla, joita Suomen edustustot ovat paikallisesti tehneet muiden pohjoismaiden edustustojen kanssa. Sopimukseen on kirjattu muun esimerkiksi pohjoismaiden kansalaisten suojeleminen kriisitilanteessa eri asemapaikalla, koordinoitu kotiinkuljetus, tietojenvaihto ennen kriisiä ja kriisin aikana, viestintä, koulutus ja kansalliset varoitussuunnitelmat. Poh-

joismaiden ulkoasiainministerit ovat sopineet yhteisen lentokapasiteetin käyttämisestä kansalaisia evakuoitaessa.

Edustustoille on lähetetty EU:n linjaukset konsuliyhteistyölle kolmansissa maissa ohjeeksi ja perustaksi EU-maiden konsuliyhteistyölle kriisitilanteessa ja siihen valmistautumisessa sekä parhaiden yhteistyömuotojen luomisessa. Edustustoille on annettu ohje ottaa asia esille asemamaissa Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella pidettävissä EU-maiden suurlähettiläiden kokouksissa.

4) ministeriön kriisikeskuksen sekä viestinnän ja tiedottamisen toimintavalmius nostetaan kansalaisten hyvän palvelun edellyttämälle tasolle;

Ulkoasiainministeriöön on perustettu aiempaa huomattavasti tilavampi, tarkoituksenmukaisempi ja paremmin varustettu valmiustila, joka on jatkuvasti käyttövalmiina ja josta voidaan nopeasti muodostaa ministeriön kriisikeskus. Puhelinpäivystystilassa on 18 vastauspaikkaa sekä maksuton puhelinlinja, jossa on jonotusmahdollisuus. Vastauskapasiteettia voidaan tarvittaessa lisätä kytkemällä puheluita ministeriön alalukuihin. Kriisipäivystysryhmään kuuluvia henkilöitä (yli 40) koulutetaan jatkuvasti käyttämään kriisitilanteen henkilötiedusteluja varten luotua henkilörekisteriohjelmaa sekä toimimaan puhelinpäivystäjinä ja omaisten yhteyshenkilöinä.

Sisäisen viestinnän parantamiseksi ministeriön intranettiin on luotu kriisisivusto, joka sisältää kriisitoimintaohjeet ja tarpeelliset yhteystiedot työajan ulkopuolella. Kriisitoiminnan käynnistyessä sivusto aktivoidaan linkiksi intranetin etusivulle, jonka kautta henkilöstö ohjeistetaan ja pidetään ajan tasalla. Kriisiviestintää on kehitetty järjestelmällisesti sekä tilannekuvavalmiutta ja toimintatapoja parannettu siten, että sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen varmistuu ja yksinkertaistuu.

5) riskianalyysityötä kehitetään ottamaan nykyistä laajemmin huomioon myös luonnononnettomuusriskit.

Luonnononnettomuusriskit otetaan huomioon sekä edustustojen valmiussuunnitelmissa että ennaltaehkäisevässä matkustusturvallisuustiedotuksessa ja matkustusturvallisuuteen liittyvässä yhteistoiminnassa. Viranomaisten ja matkailuelinkeinon epävirallisena keskustelufoorumina ulkoasiainministeriön yhteydessä toimiva Matkailuturvallisuuden neuvottelukunta on käsitellyt turvallisuus- ja riskianalyysin kehittämistä. Edustustojen ja matkanjärjestäjien välistä yhteistyötä on tiivistetty matkakohdeissa ja sitä kautta pyritty luomaan hyviä käytäntöjä riskianalyysityöstä paikan päällä.

Toimenpidesuositus 9:

Sisäasiainministeriön tulisi huolehtia siitä, että

1) poikkeustilanteissa ministeriön keskeisten osastojen välisessä tiedonkulussa ei ole katkoksia;

Sisäasiainministeriön sisäinen määräys tiedonkulun tehostamisesta ministeriön toimialaan kuuluvissa poikkeavissa turvallisuustilanteissa on vahvistettu vuonna 2005.

Ministeriö asetti marraskuussa 2004 sisäasiainhallinnon valmiusviestinnän kehittäminen –nimisen hankkeen, jonka loppuraportti valmistui keväällä 2006. Loppuraportissa valmiusviestintätyöryhmä ehdottaa useita toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että väestön tiedonsaanti häiriötilanteesta ja viranomaisten toimenpiteistä turvataan kaikissa olosuhteissa. Ministeriön verkkosivujen palvelukykyä parannettiin välittömästi Aasian luonnonkatastrofin jälkeen; verkkoviestintää on tarkoitus jatkossa tehostaa edelleen.

Poliisia koskeva johtovalmiusjärjestelmä uudistettiin keväällä 2006 perustamalla Helsingin poliisilaitokseen poliisin valtakunnallinen johtokeskus. Johtokeskuksen tehtävänä on muun muassa tilannekuvan ylläpitäminen, nopea tiedonvälittäminen, kansainvälisenä yhteyspisteenä toimiminen nopeaa reagointia edellyttävissä tilanteissa sekä poliisin operatiivisen johtamisen tukeminen ja tarvittaessa kiireellisistä alkutoimenpiteistä huolehtiminen. Ministeriön turvallisuussektorilla (pelastus- ja poliisi-osastot, rajavartiolaitos) on omat varallaolojärjestelmänsä ja käyttöoikeus valtioneuvoston hälytysjärjestelmä 2005:teen.

Toukokuussa 2006 on asetettu työryhmä kehittämään johtamisjärjestelyjä sisäasiainministeriössä normaali- ja poikkeusoloissa. Määräaika päättyy 4.5.2007, väliraportti annetaan viimeistään 31.12.2006.

2) pelastusalan kriisijohtajien ja –henkilöstön koulutuksessa otetaan huomioon toiminta myös ulkomailla erilaisissa suomalaisen avustushenkilöstön tehokkaan toiminnan edellyttämissä logistiikka- ja koordinaatiotehtävissä;

Siviilikriisinhallinnan koulutuskeskuksena toimiva Pelastusopisto on järjestänyt kursseja seuraavilla aloilla: paikallishallinnon strateginen suunnittelu ja talousjohtaminen, siviilikriisinhallinta, vaalitarkkailu- ja vaalitukitoiminta sekä Executive Leadership & Senior Management. Kursseilla on sekä suomalaisia että ulkomaisia osanottajia.

Finnrescueforceen (FRF) kuuluvaa henkilöstöä koulutetaan toimimaan erityisesti alueilla, joilla on tapahtunut laajamittainen luonnononnettomuus. Heitä koulutetaan muun muassa etsintä- ja pelastustoimintaan maanjäristysalueilla sekä yleisesti pelastustoimintaan ja pelastustoiminnan johtamiseen. Koulutusta järjestetään vuosittain ja se sisältää useimmiten teoriaa ja käytännön harjoituksia. Pelastustoiminnan koordinointi ja siihen liittyvä logistiikka on vakiintuneesti kuulunut FRF-muodostelmaa johtavien päällystöviranhaltijoiden koulutukseen.

Pelastusalan kursseja järjestetään eri maissa vuosittain useita. Esimerkkinä voidaan tässä mainita YK:n alaiseen UNDAC-toimintaan/ryhmään (United Nations Disaster Assessment Coordination; onnettomuuksien tuhojen arviointi ja avuntarpeen määrittäminen) tähtäävä koulutus. Suomesta UNDAC-ryhmään kuuluu kaikkiaan neljä aktiivista jäsentä. Myös EU:n piirissä kehitetään toimintaa pelastusavun antamiseksi EU:n alueella tai sen ulkopuolella tapahtuvissa kansainvälistä apua vaativissa tilanteissa. Valmiuksien luomiseen kuuluu systemaattinen koulustustoiminta, jonka yhtenä kohderyhmänä on pelastusalan henkilöstö. Näille EU-kursseille on osallistunut noin 30 suomalaista pelastusalan henkilöä.

3) uhrintunnistusyksikön (DVI) toimintaa tehostetaan vakinaistamalla sen rahoitus;

Sisäasiainministeriö perusti keväällä 2006 kaksi työryhmää uhrintunnistustoiminnan kehittämiseksi. Toisen työryhmän tehtävänä on suunnitella ja mahdollisuuksien mukaan sopia ne henkilöstön asemaan ja taloushallinnon järjestämiseen liittyvät menettelytavat sekä mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet, jotta suomalaisten poliisiviranomaisten erityisesti ulkomailla suorittamat ja johtamat suuronnettomuuden tutkintaan liittyvät toimenpiteet voitaisiin hoitaa asianmukaisesti ja ilman, että henkilöstön asemaan ja etuuksiin liittyvät seikat aiheuttavat sille estettä. Toisen työryhmän tehtävänä on kartoittaa DVI-toiminnan nykytilanne ja sen puutteet sekä kehittää suomalaista DVI-uhrintunnistusvalmiutta. Molempien työryhmien määräaika päättyy vuoden 2006 lopussa.

4) Finnrescueforcen (FRF) toimintaroolia selkeytetään ja nopean käyttöönoton edellytyksiä tehostetaan.

Finnrescueforce soveltuu toimimaan erilaisissa pelastustehtävissä ulkomailla ja kykenee tarvittaessa osallistumaan lääkinnälliseen pelastustoimintaan, kadonneiden etsintään, uhrien kokoamiseen ja kuljettamiseen sekä toiminta-alueella tapahtuvaan pelastustoiminnan johtamiseen. FRF on pelastustoimintaan koulutettu muodostelma, joka vastaa etsinnästä ja pelastamisesta (SAR=Search And Rescue), ei uhrien tunnistamisesta.

FRF:n käyttöönoton nopeuttamiseksi on neuvoteltu Helsingin pelastuslaitoksen kanssa siitä, että pelastuslaitos seuraisi tehostetusti ja ympärivuorokautisesti tilanteen kehitystä erilaisissa ulkomailla tapahtuneissa onnettomuuksissa. Järjestely täydentäisi sisäasiainministeriön pelastusosaston varallaolojärjestelmää eikä edellyttäisi säädös muutoksia. Sopimusluonnos on valmistunut keväällä 2006. Järjestelyn toteuttaminen vaatii lisärahoitusta.

Pelastusylijohtaja voi nykyisen lainsäädännön nojalla tehdä FRF-joukkueen lähettämispäätöksen nopeasti. Tätä varten sisäasiainministeriön pelastusosaston käytössä on arviomäärärahamomentti (26.80.22), jossa kansainvälisen hätäavun antamiseen ja siihen varautumiseen on ollut käytettävissä n. 200 000 euroa vuosittain. Tämä raha riittää yhteen FRF-joukkueen viikon mittaiseen operaatioon. Arviomäärärahaan perustuva menettely on osoittautunut toimivaksi.

Suomella ei ole omaa pelastusjoukon ja tarvikkeiden kuljettamiseen soveltuvaa lentokalustoa, vaan vaihtoehtoja ovat yhteistyö muiden maiden kanssa, rahtikoneen vuokraaminen tai reittilennot, joiden saatavuus on aina epävarmaa (ks. tähän liittyen myös suositus 10, alakohta 5).

Materiaaliavun antamiseksi Huoltovarmuuskeskus (HVK) on tehnyt Suomen Punaisen Ristin (SPR) kanssa sopimuksen varastoidusta materiaalista, jota voidaan käyttää kotimaassa tai ulkomailla tapahtuvissa suuronnettomuuksissa. Sisäasiainministeriö, SPR ja HVK ovat yhteistoiminnassa materiaalivarastoinnin kehittämiseksi.

Toimenpidesuositus 10:

Sosiaali- ja terveysministeriön tulisi huolehtia siitä, että

- 1) julkinen terveydenhuolto otetaan mukaan ulkomailla ja kotimaassa tapahtuneiden suuronnettomuustilanteiden hoitoon yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Keskeisenä lääkinnän asiantuntijana HUS:in tulee olla lääkintätoimien suunnittelussa mukana ja saada toimintaa varten riittävät resurssit;**

Sosiaali- ja terveysministeriön valmiusyksikkö ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) ovat valmistelleet yhteistyössä suunnitelman julkisen terveydenhuollon (HUS) ottamiseksi mukaan ulkomailla ja kotimaassa tapahtuvien suuronnettomuustilanteiden hoitoon. Suunnitelma sisältää muun muassa periaatteet onnettomuusalueelle lähetettävästä terveydenhuollon arviointiryhmästä ja lääkinnällisen lentoevakuoinnin järjestämisestä sekä näitä koskevan valmiuden ylläpitämisestä.

- 2) onnettomuusalueelle lähetetään etupainotteisesti sellaisia lääkintäryhmiä, jotka normaalistikin ovat jatkuvassa toimintavalmiudessa ja pystyvät nopeaan toimintaan;**

Mainitussa suunnitelmassa tarkoitettu terveydenhuoltohenkilöstö on ympärivuorokautisessa valmiudessa ja tarvittaessa kykenee lähtemään etupainotteisesti onnettomuusalueelle. Toimintaa varten on olemassa päivitetty ja testattu hälytysjärjestelmä. Suuri osa henkilöstöstä on harjaantunut työskentelemään poikkeusoloissa ja heillä on kokemusta sekä työskentelystä ilma-aluksissa että kansainvälisissä kriisitilanteissa. Järjestelyyn voidaan kytkeä myös muita sellaisia lääkintäryhmiä ja terveydenhuollon yrityksiä, jotka normaalistikin ovat jatkuvassa toimintavalmiudessa ja pystyvät nopeaan toimintaan.

- 3) varaudutaan erilaisten uhkakuvien avulla poikkeuksellisiin tilanteisiin ja harjoitellaan toimintaa yhdessä valtioneuvoston kanslian, ulkoministeriön, pelastustoimen, julkisen terveydenhuollon, ja sosiaalitoimen, SPR:n, muiden järjestöjen ja lääkinnällisten yritysten, lentoyhtiöiden, vakuutusyhtiöiden ja matkatoimistojen kanssa;**

Sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalla on järjestetty ja järjestetään säännöllisesti valmiusharjoituksia, joihin osallistuu eri hallinnonalojen, ns. kolmannen sektorin ja lentoyhtiöiden ym. edustajia. Harjoitustoimintaa laajennetaan tulevaisuudessa ottamalla mukaan tutkintaselostuksessa mainittuja tahoja kuten lääkinnällisiä yrityksiä, vakuutusyhtiöitä ja matkatoimistoja.

Sosiaali- ja terveysministeriön valmiusyksikkö ja HUS järjestävät vuosittain tammikuussa ja lokakuussa 2 kohdassa tarkoitettulle julkisen terveydenhuollon henkilöstölle kaksi päivää kestävät valmiusharjoitukset. Tammikuun 2006 harjoituksessa harjoitettiin ja varmistettiin ko. henkilöstön mahdollisuudet irrottautua etupainotteisesti kotimaassa tai ulkomailla tapahtuneen onnettomuustilanteen hoitoon.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastasi EU:n influenssapandemiaa koskevan harjoituksen 23.- 24.11.2005 kansallisesta suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Ministeriö raportoi harjoituksesta valmiuspäällikkökokousta ja EU:n komissiota.

4) selvitetään periaatteet ja tehdään tarvittavat järjestelyt valtakunnan terveydenhuolto- ja evakuointikapasiteetin täysmittaiseksi hyödyntämiseksi;

Tilannekohtainen valmius ja kapasiteetti on olemassa lentoevakuointeja varten. Järjestelmä on rakennettu Kaakkois-Aasian luonnononnettomuudesta saatujen kokemusten pohjalta. Pääperiaatteet sisältyvät 1 kohdassa mainittuun suunnitelmaan.

5) selvitetään yhteistoiminnassa liikenne- ja viestintäministeriön kanssa lentoevakuointien ja evakuointivarustuksen tarve sekä kotimaisissa että ulkomaisissa onnettomuustilanteissa;

Pääperiaatteet lentoevakuointien lääkinnällisistä tarvikkeista ja laitteista sekä lääkkeistä ja niiden hankinnasta sisältyvät aikaisemmin mainittuun suunnitelmaan.

Vuoden 2006 alussa voimaan tulleella uudella ilmailulailla (1242/2005) laajennettiin laissa tarkoitettujen lentoyhtiöiden varautumisvelvollisuutta siten, että varautumisvelvollisuus koskee poikkeusolojen lisäksi myös normaaliolojen häiriötilanteita. Lain 161 §:n mukaan sanottujen lentoyhtiöiden on varauduttava poikkeusoloihin osallistumalla valmiussuunnitteluun ja valmistelemalla etukäteen poikkeusoloissa ja niihin rinnastettavissa normaaliolojen häiriötilanteissa tapahtuvaa toimintaa. Lentoaseman pitäjän sekä ilmaliikennepalvelujen ja sääpalvelun tarjoajan on varauduttava huolehtimaan siitä, että toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi myös valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin rinnastettavissa normaaliolojen häiriötilanteissa. Liikenne- ja viestintäministeriö voi sen lisäksi, mitä valmiuslaissa säädetään valtioneuvoston ja ministeriön toimivallasta, antaa poikkeusoloihin ja niihin rinnastettaviin normaaliolojen häiriötilanteisiin varautumisen edellyttämiä tarkempia säännöksiä ja ohjeita valmiussuunnittelun järjestämisestä.

Ilmavoimien kuljetuskoneiden uusimisessa on otettu huomioon mahdollisuus hyödyntää koneita (EADS CASA C-295M) myös puolustusvoimien ulkopuolisiin ilmakuljetustarpeisiin kuten rajoitettuihin lääkintäevakuointeihin. Raskaan ilmakuljetuskyvyn hankkiminen selvitetään syksyllä 2006 puolustusministeriön johdolla käynnistettävässä poikkihallinnollisessa työryhmässä. Työssä tullaan ottamaan huomioon kuljetuskyvyn hyödyntäminen evakuoinneissa ja ambulanssikoneena.

6) luodaan edellytykset uhrien ja heidän läheisilleen tarpeellisen psykososiaalisen tuen, välttämättömien toimeentuloedellytysten ja palvelujen turvaamiseksi laadukkaina ja määrällisesti riittävinä. Tätä varten on tarpeen uusita valtakunnalliset ohjeet, pitää ne ajan tasalla ja valvoa niiden noudattamista.

Ohjeita tarkistettaessa on syytä erityisesti huolehtia siitä, että

- a) hyvän tuen ja hoidon sekä välttämättömän taloudellisen tuen turvaamiseksi kehitetään rakenteita ja menettelytapoja palvelujen toteuttamiseksi välittömästä henkisestä ja aineellisesta tuesta vaativaan kriisitilanteiden ja traumojen hoitoon asti;**
- b) luodaan palvelu- ja hoitosuositukset lasten ja nuorten auttamiseksi pitkäkestoisesti;**

- c) *selvitetään tietosuojan ja tiedonsiirtoon liittyvät asiat palvelujen saatavuuden ja toimeentulon sekä hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi;*
- d) *tarkennetaan nykyinen lainsäädäntö huomioiden ministeriön, läänien, sairaanhoitopiirien ja kuntien sekä muiden toimijoiden vastuunjako ja tehtävät psykososiaalisen tuen ja palveluiden turvaamiseksi väestölle suuronnettomuustilanteessa:*
- e) *tarkistetaan kriisiryhmien tehtävät ja asema kunnan palveluorganisaatiossa ja turvataan niiden toimintaedellytykset sekä ammatillinen osaaminen.*

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti tammikuussa 2005 suuronnettomuuden psykososiaalisen tuen ja palvelun (huollon) asiantuntijatyöryhmän selvittämään Aasian luonnononnettomuuden uhrien sekä heidän omaistensa ja läheistensä psykososiaalisen tuen palveluiden järjestämistä, arviointia ja kehittämistä varten. Selvitysten perusteella asiantuntijaryhmä antaa kunnille ja kuntayhtymille ohjeita suuronnettomuustilanteiden psykososiaalisen tuen ja palveluiden järjestämisestä sekä tekee kertyneen kokemuksen ja tiedon pohjalta esityksiä keinoista, joilla voidaan parantaa valmiuksia antaa psykososiaalista apua suuronnettomuuksien yhteydessä. Työryhmän toimeksianto kattaa kohdan 6 toimenpidesuosituksen lukuun ottamatta tietosuojan (ks. suositus 3 ja sen kohdalla esitetty) ja onnettomuuksien taloudellisen tuen järjestelyihin liittyviä kysymyksiä (ks. alla). Työryhmän määräaika päättyi 31.12.2006.

Ministeriö asetti joulukuussa 2005 työryhmän valmistelevaan esitystä, jolla turvataan katastrofiin joutuneen kansalaisen välttämätön toimeentulo vaiheessa, jossa hänelle aiheutuu sellaisia taloudellisia menetyksiä, joita lakisääteiset tai muut vakuutukset eivät kata tai etuudet eivät ole vielä käytettävissä. Työryhmän määräaika päättyi vuoden 2006 lopussa.

Asiantuntijatyöryhmän työn tukemiseksi Stakes on toteuttanut selvitykset *Kriisityö kunnissa Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeen* (Stakes, Aiheita 14/2005) ja *Selvitys Aasian luonnonkatastrofiaalueelta kotiutettujen ohjautumisesta psykososiaaliin palveluihin* (Stakes, Työpapereita 14/2005) sekä käynnistänyt tutkimuksen, jossa selvitetään Aasian luonnonkatastrofin uhrien myöhempää palvelujen tarvetta, saamia palveluja sekä uhrien ja omaisten kokemuksia saamastaan avusta ja palvelusta.

Toimenpidesuositus 11:

Kauppa- ja teollisuusministeriön tulisi yhteistoiminnassa ulkoasiainministeriön kanssa ryhtyä toimenpiteisiin

- 1) matkailualan turvallisuus- ja riskianalyysityön kehittämiseksi yhteistyössä matkanjärjestäjien kesken;***

Viranomaisten ja matkailuelinkeinon yhteistyöelimenä toimiva Matkailuturvallisuuden neuvottelukunta käsittelee myös turvallisuus- ja riskianalyysin kehittämistä koskevia kysymyksiä. Matkanjärjestäjien kanssa on sovittu, että ne toimittavat ulkoasiainministeriöön tietoja matkustajien määristä, matkakohteista ja matkustusajan-

kohdista. Edustustojen ja matkanjärjestäjien yhteistyötä matkakohteissa on tiivistetty ja sovittu paikallisesti kriisiajan yhteistoiminnasta. Matkailukauden alussa pyritään yhdessä käsittelemään tulevan kauden turvallisuustietoa.

Kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman työryhmän valmisteleman Suomen matkailustrategian (*Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & toimenpideohjelma vuosille 2007-2013, Kauppa- ja teollisuusministeriön julkaisuja 21/2006*) tärkeitä läpikulkevia arvoja on turvallisuus. Strategian yhtenä tavoitteena on luoda toimiva turvallisuuskulttuuri ja ottaa turvallisuus huomioon koko matkailun palveluketjussa.

2) *matkailualan velvoittamiseksi viestittämään asiakkaille riskikysymyksistä mukaan lukien luonnononnettomuusriskit. Viestinnässä on tuotava esiin yksilön oma vastuu turvallisuudesta, vakuutusten tarpeellisuudesta ja se kansainvälisen oikeuden periaate, että ulkomailla henkilöiden turvallisuudesta ovat ensisijassa vastuussa kyseisen maan viranomaiset.*

Ulkoasiainministeriön matkustustiedotteiden nopeaa päivittämistä sekä niiden jake-lua ministeriön verkkosivuilla ja matkapuhelinpalvelussa on tehostettu. Matkustus-palveluista tiedottamista on lisätty matkailualan toimijoille ja kansalaisille muun muassa messutapahtumissa. Matkustustiedotteiden matkapuhelinpalvelua kehitetään edelleen. Ministeriön tiedotteissa korostetaan jokaisen matkustajan olevan ensisijai-sesti itse vastuussa matkapäätöksestään, tähdennetään matkavakuutuksen tarpeelli-suutta sekä annetaan tietoa matkanjärjestäjien ja edustustojen avustusvelvollisuudes-ta.

Matkanjärjestäjiä on pyydetty tiedottamaan asiakkailleen ulkoasiainministeriön verk-kosivuilla erityisesti omatoimimatkailijoita varten olevasta lomakkeesta, jolla mat-kailija voi saattaa matkareittinsä, matka-aikataulunsa, yhteys- ja omaistietonsa mat-ka-alueella olevan Suomen edustuston tietoon. Vastaavat tiedot voi lähettää myös tekstiviestillä ulkoasiainministeriön matkapuhelinpalvelun kautta. Matkailuturvalli-suuden neuvottelukunnassa jatketaan matkanjärjestäjien tiedotusvelvollisuuteen kuu-luvien asioiden selvittelyä.

Oikeusministeriö on asettanut marraskuussa 2005 työryhmän selvittämään valmis-matkalainsäädännön muuttamista. Työryhmän tehtävänä on muun ohella selvittää, onko tarvetta tehdä muutoksia matkanjärjestäjän tiedonantovelvoitteisiin muun muassa Aasian luonnonkatastrofin tutkintalautakuntakunnan antamien suositusten mu-kaisesti (matkailualan velvoittaminen kertoamaan asiakkaille matkojen riskeistä, mu-kaan lukien luonnononnettomuusriskit). Työryhmän määräaika päättyy vuoden 2006 lopussa, mutta määräaika voidaan tarvittaessa siirtää Suomen EU-puheenjohtajuuskauteen liittyvien tehtävien takia.

Toimenpidesuositus 12:

Liikenne- ja viestintäministeriön tulisi huolehtia siitä, että

1) *Yleisradio ryhtyy toimenpiteisiin Radio Finlandin kehittämiseksi niin, että se pystyy palvelemaan myös ulkomailla tilapäisesti oleskelevien suomalaisten tie-dontarpeita erityisesti kriisitilanteissa;*

Yleisradio Oy:n hallintoneuvosto hyväksyi keväällä 2006 yhtiön vuoteen 2010 ulottuvat strategiset tavoitteet. Yhtiöltä saadun tiedon mukaan Radio Finlandin perustana on Radio Peilin uutis-, ajankohtais- ja asiapainotteinen ohjelmisto, jota lähetetään ulkomaille oleville suomalaisille näille erikseen tehdyillä ohjelmilla sekä muilla kotimaanverkkojen kanavalainoilla täydennettynä. Ulkomaille lähetetään poimintoja kotimaisesta ohjelmistosta sekä suomeksi että ruotsiksi. Ulkomaanlähetysten keski- ja lyhytaaltojakelu päättyi viimeistään vuoden 2007 lopussa Helsingin keskiaaltolähetintä lukuun ottamatta. Yleisradio keskittyy jatkossa palvelemaan ulkomaille olevia suomalaisia satelliitti-, matkapuhelin- ja internetjakelun avulla.

2) *matkapuhelinverkkoja voitaisiin käyttää tehokkaasti viranomaisten tiedotustoimintaan kriisitilanteissa;*

Matkapuhelinverkon käyttö kohdennetun viranomaistiedotteen välittämiseen tuli mahdolliseksi sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta annetun lain (198/2006) voimaantulon myötä 1.4.2006. Laissa säädetään ns. massatekstiviestien käytöstä viranomaisten kohdennettuun tiedotustoimintaan kriisialueilla, viestien lähettämässä käytettävistä toimintatavoista sekä eri toimijoiden vastuista ja velvollisuuksista ja viestien lähettämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta teleyrityksille.

Massatekstiviestejä on mahdollista käyttää laissa tarkoitettuun viranomaistiedottamiseen jo nykyisten teknisten ratkaisujen avulla. Massatekstiviestien käytön tehokkaampi hyödyntäminen edellyttäisi kuitenkin sopimista teleyritysten kanssa asianomaisten viranomaisten (pelastus- poliisi- ja rajavartiolaitosviranomaiset ym.) tarpeiden mukaisesti toteutettavista teknisistä ratkaisuista ja niistä aiheutuvien kustannusten korvaamista laissa säädetyllä tavalla.

3) *Suomeen muodostettaisiin jatkuvasti päivystävä luonnononnettomuuksien syntymistä ja niiden vaikutuksia tarkkaileva varoitusjärjestelmä.*

Liikenne- ja viestintäministeriö valmisteli vuoden 2005 alkupuolella yhdessä Ilmatieteen laitoksen ja muiden asiaan liittyvien organisaatioiden kanssa ehdotuksen luonnonkatastrofien varoitusjärjestelmän automatisoimiseksi ja edelleen kehittämiseksi (LUOVA). Hankkeen jatkovalmistelu tapahtui valtioneuvoston kanslian tilannekuva-työryhmän työn yhteydessä. Työryhmä esitti jo olemassa olevan järjestelyn automatisointia.

UNESCO:n alaiselle hallitustenväliselle merentutkimuskomissiolle (IOC) on toimitettu aktiiviset yhteystiedot tietojen vaihtoa varten katastrofitilanteissa. Yhteydenpito-osoitteet ovat Ilmatieteen laitoksessa ja Merentutkimuslaitoksessa, joissa on tehty alustavia valmisteluja linjojen kautta tulevien 24h-hälytysten varalta. Liikenne- ja viestintäministeriö on selvittänyt Ilmatieteen laitoksen kanssa erilaisia vaihtoehtoja järjestelmän toteuttamiseksi. Suunnitelmat on tarkoitus saattaa lopulliseen muotoon siten, että niitä voidaan käyttää perustana seuraavissa kehysneuvotteluissa.

Valtioneuvoston toimenpiteet tutkintaselostukseen sisältyvien toimenpidesuosituksen johdosta

Valtioneuvosto on oikeusministeriöstä tänään tapahtuneessa esittelyssä onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain 16 §:n 1 momentin nojalla todennut, että

- 1) tutkintaselostuksen toimenpidesuosituksien 1-7 ministeriöiden valmiuspäällikkö- ja valmiuspäällikkökokoustoiminnan kehittämistä (suositukset 2 ja 5), valtioneuvoston ja ministeriöiden valmiussuunnittelun päivittämisestä (suositukset 4 ja 7) sekä valtiojohdon käytettävissä olevan johtokeskuksen ja tilannekuvatoiminnan tarkistamisesta (suositus 6) on hallinnonalakohtaisesti toteutettu;
- 2) toimenpidesuositus 8 (ulkoasiainministeriö), toimenpidesuosituksen 9 (sisäasiainministeriö) alakohdat 1-2 ja 4 (ks. kuitenkin päätöskohta 3), toimenpidesuosituksen 10 (sosiaali- ja terveysministeriö, osin yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa) alakohdat 1-5 (ks. kuitenkin päätöskohta 3), toimenpidesuositus 11 (kauppa- ja terveysministeriö, osin yhteistyössä ulkoasiainministeriön kanssa) sekä toimenpidesuosituksen 12 (liikenne- ja viestintäministeriö) alakohta 1 on käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa toteutettu; ja että
- 3) valtioneuvosto tekee mahdollisimman pian periaatepäätöksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiasta; asia on valmistelevasti käsitelty tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteisessä kokouksessa 2.11.2006 (suositus 1).

Eräisiin toimenpidesuosituksiin liittyy vireillä olevia hankkeita, joiden osalta valtioneuvosto on päättänyt, että

- 1) oikeusministeriön jatkaa
 - a) valmiuslakiesityksen valmistelua seuraaville valtiopäiville antamista silmällä pitäen (suositus 1);
 - b) henkilötietojen suojaa koskevan erityislainsäädännön kehittämistarpeen arviointia yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa osana vireillä olevaa henkilötietolain tarkistamistarpeen arviointia (suositus 3; suositus 10, alakohta 6c);
 - c) valmismatkalain uudistamista koskevaa hanketta, jossa muun ohella selvitetään matkanjärjestäjän tiedonantovelvollisuuden sisältöä (suositus 11, alakohta 2);
- 2) sisäasiainministeriö jatkaa uhrintunnistustoiminnan kehittämistä ja Finnrescueforcen (FRF) nopean käyttöönoton edellytysten selvittämistä (suositus 9, alakohta 3);
- 3) toimenpidesuositukseen 9 (alakohta 4) ja toimenpidesuositukseen 10 (alakohta 5) liittyen puolustusministeriö selvittää raskaan ilmakuljetuskyvyn hankkimista ja ottaa työssään huomioon kuljetuskyvyn hyödyntämisen evakuoinneissa ja ambulanssikoneena;
- 4) sosiaali- ja terveysministeriö jatkaa

- a) onnettomuuden uhrien sekä heidän omaistensa ja läheistensä psykososiaalisen tuen palveluiden selvittämistä, arviointia ja kehittämistä; ja
- b) katastrofiin joutuneen kansalaisen välttämättömän toimeentulon turvaamista koskevan asian selvittämistä

suosituksen 10 alakohdasta 6 ilmenevässä tarkoituksessa;

- 5) liikenne- ja viestintäministeriö kehittää edelleen luonnonkatastrofien varoitusjärjestelmää ja esittelee tarvittavan suunnitelman rahoitustarpeineen seuraavan kehyspäättöksen yhteydessä (suositus 12, alakohta 2).

Onnettomuuksien tutkinnasta annetun asetuksen (79/1996) 26 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeuden avulla Onnettomuustutkintakeskus seuraa toimenpidesuositusten täytäntöönpanoa.

Oikeusministeri

Leena Luhtanen

Hallitusneuvos

Mirja Kurkinen

Valtioneuvoston kanslia/valmiuspäällikkökokous:

”LUONNOS 2.11.2006

VN:N PÄÄTÖS TOIMENPITEISTÄ, JOIHIN ON RYHDYTTÄVÄ AASIAN LUONNON-KATASTROFIN 26.12.2004 TUTKINTASELOSTUKSEN (A/2/2004 Y) TOIMENPIDESUOSITUSTEN JOHDOSTA

1. Tutkintalautakunnan asettaminen ja toimenpidesuosituksen toteuttamisen selvittäminen

Onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) 1 §:n mukaan turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi on suuronnettomuudet sekä ilma-lussa, raideliikenteessä ja vesiliikenteessä tapahtuneet onnettomuudet tutkittava niin kuin tuossa laissa säädetään. Suuronnettomuudella laissa tarkoitetaan onnettomuutta, jota kuolleiden ja loukkaantuneiden taikka ympäristöön tai omaisuuteen kohdistuneiden vahinkojen määrän taikka onnettomuuden laadun perusteella on pidettävä erityisen vakavana (3 §).

Indonesiaan kuuluvan Sumatran saaren luoteispuolella tapahtui 26.12.2004 aamulla poikkeuksellisen voimakas maanjäristys, joka aiheutti noin 1 200 km pituisen maan-kuoren repeämän ja laajan hyökyaallon (tsunamin). Aalto aiheutti suurta tuhoa erityisesti Sumatran sekä Thaimaan, Sri Lankan ja Intian rannikoilla ja saarilla. Tuhoissa kuoli, katosi ja loukkaantui useita satoja Suomen kansalaisia.

Tapahtuma määritettiin onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/85) 3 §:n perusteella suuronnettomuudeksi. Valtioneuvosto asetti 13.1.2005 sanotun lain 5 §:n 3 momentin nojalla tapahtumaa tutkimaan suuronnettomuuden tutkintalautakunnan, jonka tehtävänä oli selvittää tapahtumien kulku, suomalaisten lukumäärä ja tilanne pahimmin kärsineillä alueilla sekä selviytymis- ja pelastusmahdollisuudet paikan päällä paikalliset ja kansainväliset toimenpiteet huomioon ottaen. Suomen viranomaisten ja muiden suomalaisten toimijoiden osalta tuli selvittää myös tietojen saanti, tiedonkulku, päätöksenteko ja tiedotus sekä viranomaisten yhteistyö ja toiminnan koordinointi.

Tutkintalautakunta luovutti 15.6.2006 tutkintaselostuksensa Aasian luonnonkatastrofi 26.12.2004 (A/2/2004 Y), jäljempänä tutkintaselostus.

Onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) 16 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää, mihin toimenpiteisiin suuronnettomuuden tutkintaselostuksen ja siihen sisältyvien suositusten vuoksi on ryhdyttävä. Lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 83/1984) perusteluiden mukaan säännös ei estä asianomaista ministeriötä ryhtymästä toimivaltansa puitteissa toimenpiteisiin muun lainsäädännön nojalla.

Tutkintalautakunta pyysi toimenpidesuosituksistaan onnettomuuksien tutkinnasta annetun asetuksen 24 §:n mukaiset lausunnot niiltä ministeriöiltä, joille suositukset oli kohdistettu. Saadut lausunnot ovat tutkintaselostuksen liitteenä ja ne on otettu huo-

mioon tutkintaselostuksessa. Lisäksi tutkintalautakunta toteaa tutkintaselostuksessaan, että osa lautakunnan esittämistä toimenpiteistä on käynnistetty.

Ministeriöiden valmiuspäälliköt laativat 16.12.2005 päivätyn selvityksen tutkintaselostuksen toimenpidesuosistusten toteuttamistilanteesta. Valtioneuvosto informoitiin selvityksestä ja se myös saatettiin valtioneuvoston viestintäyksikön kautta julkisuuteen. Tämä selvitys perustuu ministeriöiden asiasta antamiin tietoihin.

Valtioneuvoston vuoden 2004 turvallisuuspoliittisessa selonteossa sekä eduskunnan siitä antamassa mietinnössä esitetään, että valtioneuvosto antaa vuonna 2006 periaatepäätöksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta. Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan (UT-VA) yhteinen kokous käsitteli 21.4.2006 yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiasta annetun vuoden 2003 valtioneuvoston periaatepäätöksen tarkistustyössä (YETT 2006-strategia) tehtäviä linjauksia. Tässä valmistelussa on otettu huomioon myös tutkintaselostuksen toimenpidesuosistukset.

Onnettomuuksien tutkinnasta annetun asetuksen (79/1996) 26 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeuden avulla Onnettomuustutkintakeskus seuraa turvallisuussuosistusten täytäntöönpanoa.

Valtioneuvosto on tänään oikeusministeriöstä tapahtuneessa esittelyssä onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain 16 §:n nojalla todennut ja päättänyt jäljellä olevista suosituksista seuraavaa:

2. Tutkintalautakunnan toimenpidesuosistukset ja niiden toteuttaminen

2.1. Seuraavassa tarkastellaan edellä mainitut toimenpidesuosistukset 1 – 7 yhtenä kokonaisuutena.

Suositus n:o 1

"Valtionhallinnon kriisijohtamisjärjestelmässä tulisi ottaa huomioon ne erilaiset tilanteet, joissa Suomen kansalaisia joutuu ulkomailla suuronnettomuuden kohteeksi. Tämä olisi otettava huomioon valmiuslainsäädännön uudistamisessa, sen perusteella annettavissa ohjeissa ja määräyksissä sekä ministeriöiden sisäisissä ohjeissa."

Suositus n:o 2

"Jos valmiuspäällikkökokousta aiotaan käyttää operatiivisiin johtamistehtäviin, tulisi valtioneuvoston säätää asetuksella valmiuspäälliköiden toimivalta ja tehtävät mukaan lukien operatiivinen johtamisvelvoite sekä sen huomioon ottaminen henkilövalinnoissa, varallaolossa ja valmiudessa sekä yhteistoiminnassa, koulutuksessa ja harjoituksissa."

Suositus n:o 3

"Valtioneuvoston tulisi selvittää tarve ja keinot henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kehittämiseksi siten, että uhrien pelastus-, evakuointi- ja avustustyön vaatima välttämätön henkilötietojen käsittely poikkeustilanteissa voidaan to-

teuttaa ottamalla samalla huomioon yksityisyyden suojaa koskevat periaatteet ja velvoitteet."

Suositus n:o 4

"Valtioneuvostolle olisi laadittava perusvalmiussuunnitelma, joka mahdollistaa Suomen kansalaisten pelastamisen ja avustamisen nopean käynnistämisen ulkomailla tapahtuvassa suuronnettomuudessa. Perussuunnitelman mukaan toimintaan osallistuvien ministeriöiden ja niiden johtamien hallinnonalojen olisi laadittava oman toimintansa käynnistämisen edellyttämä valmiussuunnitelma, joka mahdollistaa viranomaisen viiveettömän toiminnan kyseisen kaltaisissa tilanteissa."

Suositus n:o 5

"Ministeriöiden tulisi valmiuden ylläpitämiseksi huolehtia siitä, että valmiuspäälliköllä on varahenkilö, varallaolovelvoitteet on määrätty, ministeriön valmiusryhmä on muodostettu ja sillä on tarkoituksenmukaiset ohjeet sekä toimenpideluettelo poikkeustilanteen ensimmäistä 24 tuntia varten."

Suositus n:o 6

"Valtioneuvoston tilannekeskus tulisi saattaa jatkuvasti toimintakykyiseksi johtamisvälineeksi ja huolehtia siitä, että poikkihallinnollinen verkottuminen tilannetietojen välittämiseksi valtioneuvoston tilannekeskukselle toteutetaan. Sen ohella tulisi suunnitella menettely toimivan johto- ja koordinaatioyksikön muodostamiseksi."

Suositus n:o 7

"Perusperiaatetta, jonka mukaan valtionhallinnon toiminta johdetaan normaaliorganisaatiolla mahdollisimman pitkään myös poikkeustilanteissa, ei ole syytä muuttaa. Tämän vuoksi ministeriöiden tulisi keskenään yhteistoiminnassa toimien päivittää omat kriisisuunnitelmansa, tarkistaa niihin tarvittavat voimavarat ja henkilöstö, kouluttaa ja harjoittaa henkilöstö sekä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin puutteiden poistamiseksi."

Valtion kriisinjohtamismalli

Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteinen kokous käsitteli 2.11.2006 turvallisuus- ja puolustusasiain komitean valmistelemaa ehdotusta tarkistetuksi yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiaksi. Valtioneuvosto tekee strategiasta periaatepäätöksen mahdollisimman pian. Tarkistettu strategia on valmisteltu kaikkien hallinnonalojen yhteistyönä ja se korvaa edellisen, marraskuussa 2003 hyväksytyn strategian. Seuraavassa esitettävä valtion kriisijohtamismalli on yhdenmukainen YETT valmistelussa käytetyn mallin kanssa.

"Väestöön, yhteiskuntaan ja valtioon kohdistuvien uhkien hallinta edellyttää, että käytössä on kaikkien toimijoiden tuntema ja harjoittelema kriisijohtamisen toimintamalli. Yhteiskunnan haavoittuvuuden lisääntyessä on välttämätöntä, että ylläpitäen ja

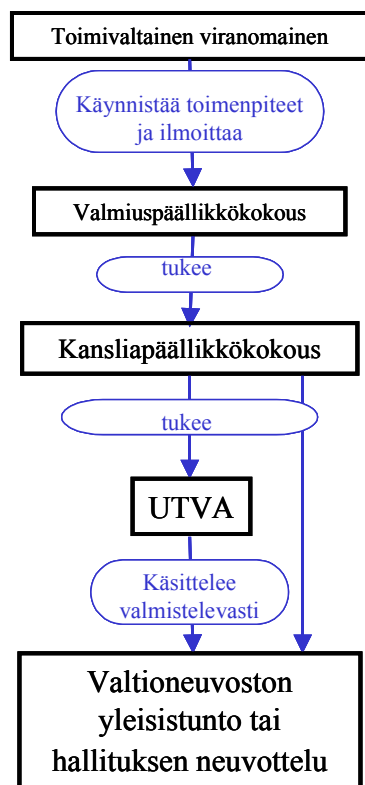
nopeasti syntyvien erityistilanteiden hallinta ja eri hallinnonalojen toimintojen yhteensovittaminen kyetään aloittamaan viipymättä.

Yhteiskunnan ja väestön turvallisuutta vaarantavat erityistilanteet johdetaan lain-säädännön ja seuraavien keskeisten periaatteiden mukaisesti. Tilanteiden johtamisessa noudatetaan laillisuusperiaatetta, säädettyä toimialajakoa sekä sen määrittämiseen liittyviä säädöksiä. Normaaliolojen toimielinten vastuuja ja toimintamallit säilytetään mahdollisimman pitkään.

Johtamisen ja koordinoinnin taso määräytyy tilanteen vakavuuden ja laajuuden mukaisesti. Pysyviä yhteistoimintaelimiä ovat ministeriöiden kansliapäällikkö- ja valmiuspäällikkökokoukset. Tilanteen edellyttämät toimenpiteet voidaan käynnistää myös valtion ylimmän johdon toimenpitein.

Valtioneuvostotason johtaminen, toiminnan johtaminen sekä asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittaminen kuuluvat perustuslain mukaisiin pääministerin tehtäviin. Tasavallan presidentti osallistuu toimivaltansa mukaisesti päätöksentekoon tilanteissa, joilla on vaikutusta Suomen suhteisiin muihin maihin.

Toimivassa kriisijohtamisen mallissa johtovastuu on selkeä. Tilanteita johdetaan ennakkoivasti ja käyttöön otetaan heti riittävät voimavarat. Poikkihallinnolliset yhteistyöelimet, kuten kansliapäällikkökokous ja valmiuspäällikkökokous avustavat toimintojen yhteensovittamisessa. Toimintaa johtava vastaa myös viestinnän sisällöstä. Valtioneuvoston kanslia tukee tilannekuva-, tila- ja viestintäasioissa. Valtioneuvoston kanslian viestintä palvelee hallituksen tarpeita. Tilanteen hallinnassa tarvittavat muut viranomaiset, yritykset ja järjestöt otetaan mukaan toimintaan.

Yhteensovittamisen tasot kriisijohtamisessa

Edellä esitettyjen periaatteiden mukaista valtion kriisijohtamismallia on havainnollistettu edellä olevassa kuvassa. Sen mukaisesti vastuuviranomainen käynnistää toimenpiteet ohjeittensa mukaisesti sekä informoi tapahtuneesta hallinnonalansa valmiusorganisaatiota. Valtioneuvostotason johtamista tukee ministeriöiden yhteistoimintaan perustuva valtioneuvoston kanslian johdossa oleva valtioneuvoston johtokeskus.

Lainsäädännön mukaisesti toimivaltainen ministeriö johtaa toimintaa ja siinä tarpeen mukaan ministeriöiden yhteistoimintaa. Valtioneuvoston kanslia varmistaa, että toimivaltainen ministeriö on määritetty. Ministeriön kansliapäälliköllä on keskeinen vastuu hallinnonalan varautumisessa sekä turvallisuustilanteen edellyttämässä johtamisessa.

Hallinnon eri alojen sekä tarvittaessa elinkeinoelämän, yritysten ja kansalaisjärjestöjen toimenpiteet sovitetaan yhteen kansliapäällikkökokouksessa valtioneuvoston kanslian valtiosihteerin tai toimivaltaisen ministeriön kansliapäällikön johdolla. Tilanteen mukaisessa toiminnassa valmiuspäällikkökokous tukee kansliapäälliköitä valtioneuvoston kanslian valtiosihteerin tai toimivaltaisen ministeriön valmiuspäällikön johdolla.

Pääministerin päätöksellä tai toimivaltaisen ministerin esityksestä asia viedään pääministerin kanssa sovitulla tavalla hallituksen neuvotteluun käsiteltäväksi. Valtioneuvoston päätösten valmistelevana käsittelijänä voi toimia pääministerin kutsu- mana tasavallan presidentin ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan (UTVA) yhteinen kokous tai ministerivaliokunta. Valiokuntaa täydennetään tilanteen hallinnasta vastaavalla toimivaltaisella ministerillä ja tarvittavilla asiantuntijoilla. Muut ministerivaliokunnat käsittelevät asioita tehtävänsä mukaisesti. Tilanteen hallinnan edellyttämät päätökset tekee valtioneuvoston yleisistunto, asianomainen ministeriö tai muu toimivaltainen viranomainen.

Kriisijohtamismallissa otetaan huomioon EU:n hätätila- ja kriisinkoordinointijärjestelyjen jäsen- tai puheenjohtajamaille asettamat velvoitteet.

Esitetyllä valtion kriisijohtamismallilla ei ole vaikutusta turvallisuus- ja puolustusasiain komitean asemaan ja tehtäviin.

Valtion ylimmän johdon sekä tarvittavan tukioorganisaation ja -järjestelmien toimintavalmiuksia ylläpidetään säännöllisellä harjoitustoiminnalla.”

Vuoden 2006 talousarvioon varattiin valtiovarainministeriön pääluokkaan 5 000 000 euron määräraha edeltä arvaamattomista tarpeista aiheutuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen osoitettua määrärahaa. Samansuuruinen määräraha on esitetty myös vuoden 2007 talousarvioon. Tästä määrärahasta voidaan nopeasti osoittaa rahoitus mm. poikkeuksellisten luonnonkatastrofien aiheuttamien pelastusoperaatioiden ja vahinkojen korvaamiseen.

Puolustusministeriö esittelee vuoden 2006 aikana valtioneuvoston periaatepäätöksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiaksi, joka koskee

suurta osaa tutkintaselostuksen toimenpidesuosituksiin liittyvistä asiakokonaisuuksista.

Ministeriöiden valmiuspäällikkökokous

Valmiuspäällikköjärjestelmää kehitetään edellä mainitun johtamismallin mukaisesti.

Valmiuspäällikkökokouksesta on säädetty valtioneuvoston ohjesäännön 10 §:n 3 momentissa, jonka mukaan pysyviä yhteistyöelimiä ovat kansliapäällikkö- ja valmiuspäällikkökokous. Säännöksen perustelujen mukaan kokoukset voivat laatia itselleen tarkemman järjestyssäännön.

Ministeriön valmiuspäällikön tehtävänä on johtaa ja valvoa hallinnonalan varautumiseen liittyvää valmiussuunnittelua, materiaalin varaamista, henkilöstön koulutusta sekä muita toiminnan etukäteisvalmisteluja, sovittaa yhteen hallinnonalan turvallisuustoiminta ja varautumisjärjestelyt siten, että ne muodostavat toisiinsa liittyvän kokonaisuuden, joka mahdollistaa valmiuden joustavan säätelyn turvallisuustilanteissa. Lisäksi tehtävänä on luoda, ylläpitää ja kehittää yhteistoimintaa muihin hallinnonaloihin ja niillä toimiviin organisaatioihin varautumisjärjestelyjen yhteensovittamiseksi. Ministeriöiden organisaatiossa valmiuspäällikkö toimii kansliapäällikön alaisuudessa. Tehtävänä on myös johtaa muut hallinnonalan valmiuteen liittyvien tehtävien valmistelut, esitellä valmiuspäällikkökokouksissa hallinnonalan varautumisjärjestelyjä ja -toimintoja koskevat asiat, jotka edellyttävät poikkihallinnollista käsittelyä tai joiden saattaminen muiden ministeriöiden tietoon on tarpeellista ja osallistua valmiusharjoituksiin ja muihin koulutustilaisuuksiin hallinnonalan asiantuntijana.

Valtion kriisijohtamismallin mukaan tilanteen mukaisessa toiminnassa valmiuspäällikkökokous tukee kansliapäälliköitä valtioneuvoston kanslian valtiosihteerin tai toimivaltaisen ministeriön valmiuspäällikön johdolla. Valmiuspäällikkökokouksella ei ole itsenäistä päätös- eikä operatiivista johtamisvaltaa, vaan se toimii yhteistyöelimenä valtion kriisijohtamismallin mukaisesti tilanteessa, jossa asioiden hoitaminen edellyttää toimivaltaisen viranomaisen tai ministeriön lisäksi valtioneuvostotasosta toimintaa ministeriöiden välisen yhteistoiminnan varmistamiseksi.

Ministeriöiden valmiuspäällikkökokousten toimintaedellytysten parantamiseksi on tsunamin kokemusten seurauksena luotu varamiesjärjestelmä. Valmiuspäällikön varamiehenä toimii ministeriön valmiussihteerin tai muu ministeriön tehtävään nimeämä henkilö. Ministeriöissä on muodostettu kunkin ministeriön tarpeiden mukaiset ympärivuorokautiset varallaolo- tai päivystysjärjestelmät, joissa ministeriön valmiuspäälliköllä ja valmiussihteerillä on keskeinen rooli. Järjestelmät välittävät tiedon ministeriön johdolle sekä valtioneuvoston tilannekeskukseen. Tavoitteena on pidetty sitä, että valmiussuunnitelmat ja niiden mukaiset toimenpiteet soveltuisivat mahdollisimman monenkaltaisiin erityistilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Kaikissa ministeriöissä on nimetty valmiustoimikunta, jonka tehtävänä on pääsääntöisesti toimia ministeriön valmiuspäällikön apuna ja jonka sihteerinä on ministeriön valmiussihteerin. Valmiustoimikunnan toiminta perustuu ministeriöiden sisäisiin määräyksiin.

Ministeriöiden valmiuspäällikköjärjestelmän toimintaan on jo 1980-luvulta saakka kuulunut säännönmukaisten sekä viranomaistoimintaa sen eri hallintotasoilla että yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeää elinkeinoelämää koskevien valmiusharjoitusten järjestäminen. Harjoituksissa on muun muassa testattu tilanteiden ensimmäisten 24 tunnin toimintakykyä ja harjoituskokemusten pohjalta luotu tarvittava toimintaohjeistus.

Valmiussuunnittelu

Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta (YETT) 23.11.2003, ja tuo strategia muodostaa käytännössä suosituksessa tarkoitetun perusvalmiussuunnitelman. Valtioneuvosto päättää YETT 2006 -strategiasta 23.11.2006.

Valmiuslain 40 § velvoittaa viranomaiset laatimaan muun ohessa valmiussuunnitelmat, jotta ne kykenevät toimimaan mahdollisimman häiriöttömästi myös poikkeusoloissa. Kussakin ministeriössä, keskusvirastossa, aluehallinnon viranomaisessa ja kunnassa on laadittu valmiussuunnitelmat, joiden avulla voidaan hallita mahdollisimman monentyyppiset tilanteet. Myös Puolustustaloudellisen suunnittelukunnan piirissä ovat yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeät yritykset laatineet omat valmiussuunnitelmansa ja harjoitelleet niiden toimivuutta. Valmiussuunnittelun perusperiaatteena on ollut ja tarkoituksenmukaisena on myös jatkossa pitää linjausta, jonka mukaan toiminta perustuu mahdollisimman pitkään säännönmukaisiin organisaatioihin ja toimintaperiaatteisiin. Muutoksia tehdään vain välttämättömissä tapauksissa ja ne sisällytetään asianomaisen hallinnonalan valmiussuunnitelmiin.

Ministeriöiden valmiuspäälliköt ovat huolehtineet hallinnonalan valmiussuunnitelmien tarkistamisesta tutkintaselostuksen suositusten, valtionhallinnon valmiusharjoituksen (VALHA 2005–valmiusharjoitus) ja siihen liittyneiden hallinnonalakohtaisten harjoitusten sekä lintuinfluenssa- ja influenssapandemiaharjoitusten kokemusten pohjalta. Suunnitelmien tarkistaminen ja yhteensovittaminen on sovitettu yhteen valmiuspäällikkökokouksissa ja siinä otetaan huomioon YETT 2006-strategian valmistelutyössä tarpeellisiksi nähdyt muutokset uhkamalleihin ja niitä selvittäviin erityistilanteisiin.

Kukin ministeriö ohjaa ja seuraa toimialallaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvien tehtävien toteuttamista ja näiden edellyttämän toimintakyvyn kehittämistä. Strategian toimeenpanon yhteisestä seurannasta vastaa turvallisuus- ja puolustusasiain komitea yhteistoiminnassa valmiuspäällikkökokouksen kanssa. Seuranta mahdollistaa strategian päivitystyön ja kokonaismaanpuolustukseen liittyvien kehittämistoimenpiteiden yhteensovittamisen ja perustuu hallinnon normaalitoiminnassaan tuottamiin asiakirjoihin.

Ministeriökohtaiset ja valtioneuvoston kanslian laatimat valtioneuvoston yhteistä toimintaa koskevat suunnitelmat on sovitettu yhteen. Työ kuuluu keskeisesti ministeriöiden valmiuspäällikköjärjestelmälle. Valmiussuunnitteluun kuuluvat myös erilaisia erityistilanteita varten laaditut erityissuunnitelmat.

Valtioneuvoston johtokeskus

Valtioneuvoston kanslian koordinoimana on valtionjohdon käytössä johtokeskus, joka mahdollistaa poikkeusolojen johtamistoiminnan lisäksi Aasian luonnonkatastrofin kaltaisten erityistilanteiden johtamisen. Johtokeskukseen kuuluu johto-osa, kaikkia hallinnonaloja edustava perusosa, valtioneuvoston kanslian tukiosa sekä valtioneuvoston tilannekeskus ja viestintäkeskus.

Johto-osassa toimii valtion kriisinjohtamismallin mukaisesti valtioneuvoston yleisistunto tai neuvottelu, ministerivaliokunnat, kansliapäällikkökokous tai valmiuspäällikkökokous.

Perusosa koostuu kaikkien hallinnonalojen tilanteen mukaisesta henkilöstöstä ja sen tehtävänä on valmistella ja toimeenpanna päätöksiä. Perusosaan voidaan sijoittaa toiminnan edellyttämät kumppanit. Perusosan toimintaa tukevat ministeriöiden operatiiviset osat.

Valtioneuvoston tilannekeskus muodostuu valtion yhteisen tilannekuvan kokoavasta tilannekuvaosasta ja analyysiosasta.

Valtioneuvoston kansliassa aloitettiin 1.2.2005 tilannekuvatoiminta valtion johdon päätöksentekonsa tueksi tarvitseman ennakoivan turvallisuustilannekuvan kokoamisen koordinoimiseksi. Tilannekuvaa tuottavat ensisijaisesti ulkoasiainhallinto, sisäasiainhallinto ja puolustushallinto. Muut hallinnonalat, eräät keskusvirastot sekä muut toimijat osallistuvat myös tilannekuvan tuottamiseen. Tilannekuvasta raportoidaan määräajoin ja aina tarvittaessa. Kansliaan on sijoitettu tilannekuvakoordinaattori ja tilannekuvakoordinaattorin varamiehenä erityisasiantuntija, jotka seuraavat myös päivittäistä turvallisuustilannetta ja raportoivat kanslian valtiosihteerille.

Syksyn 2005 aikana toteutettiin kaikki hallinnonalat kattava päivystys- ja hälytysjärjestelmä ja otettiin käyttöön yhteinen tiedonvälitys- ja tilannekuvaportaali valtioneuvoston reaaliaikaisen tilannekuvan ylläpitämiseksi. Lisäksi on toteutettu erityis-suojattu viestiverkko keskeisten valmiudesta ja turvallisuudesta vastaavien henkilöiden käyttöön. Edellä mainitut järjestelyt edesauttavat nopeaa ja luottamuksellista viestintää viranomaisten välillä muun muassa erilaisissa katastrofi- ja muissa poikkeuksellista toimintanopeutta ja -varmuutta vaativissa tilanteissa.

Tilannekeskuksen henkilöstö on harjoitellut tilannetoimintaa vuosittain. Tilannekeskuksen tilannepäivystysjärjestelyä on kehitetty. Suomen EU-puheenjohtajuuden ajaksi valtioneuvoston tilannekeskuksen päivystysvalmiutta kohotettiin siten, että tilannekeskuksessa on ollut keskeytymätön päivystys. Päivystäjinä toimivat sisäasiainministeriön, puolustusministeriön ja valtioneuvoston kanslian nimeämät virkamiehet. Päivystysjärjestelyjen perusteena on ollut tarve tehostaa EU-puheenjohtajuuden vuoksi valtiojohdon käytössä olevaa tilannekuvatoimintaa sekä täyttää EU:n hätätila- ja kriisinkoordinaatiomenettelyn edellytykset. Päivystyksestä saadut kokemukset muun muassa Libanonin kriisin yhteydessä ovat olleet myönteisiä. Kokemusten perusteella päivystystä jatketaan 24/7-periaatteella EU-puheenjohtajakauden jälkeen.

Valtioneuvoston viestintäkeskus sisältää mediakeskuksen, yhteyskeskuksen ja tutkimusosan. Valtioneuvoston kanslian internetin käyttöä kriisiviestinnässä selvittänyt työryhmä jätti selvityksensä kesäkuussa 2005. Hanke kansalaisten käytettävissä olevan kriisitiedotusporaatalin toteutussuunnittelu on käynnistetty kesällä 2006. Samaan aikaan toteutettiin kansalaispuhelinpalvelujen kehittämishanke, jota käytettiin kevään 2006 lintuinfluenssan varalle toteutetussa puhelinpalvelussa. Valtioneuvoston kanslia hankkii myös käyttöönsä hakujärjestelmän, joka tehostaa internet-seuranta ja julkisten lähteiden käyttöä kriisitilanteissa.

Opetusministeriössä on käynnistynyt radio- ja televisio-arkiston suunnittelu. Uudistuksen tavoitteena on luoda edellytykset hyödyntää onnettomuustilanteissa nykyistä paremmin radio- ja televisiotoiminnassa kertynyttä materiaalia. Uusi sähköinen arkisto on tarkoitus perustaa Suomen elokuva-arkiston yhteyteen.

Valmiuslain uudistaminen

Oikeusministeriön asettama kaikki hallinnon alat käsittävä valmiuslainsäädäntötoimikunta laati ehdotuksen uudeksi valmiuslaiksi ja jätti mietintönsä 30.11.2005. Valmiuslain uudistamisessa lähtökohtana on ollut se, että lain soveltamisala kattaisi vain erityisen vakavat kriisit, jotka koskevat koko kansakuntaa tai suurta osaa siitä. Valmiuslakiehdotusta koskeva lausuntokierros toteutettiin keväällä 2006. Oikeusministeriössä viimeistelty valmiuslaki on valmis annettavaksi seuraaville valtiopäiville. Aasian luonnonkatastrofin kaltaisissa tapahtumissa tarvittavien säännösten tulisi olla normaaliolojen lainsäädännössä.

Oikeusministeriö valmistelee uuden valmiuslakiesityksen seuraaville valtiopäiville (suositus 1).

Tietosuojalainsäädännön kehittäminen

Oikeusministeriö on sille osoitetun henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeen arviointia koskevan koordinaatiotehtävän vuoksi lähettänyt eri ministeriöille, Tietosuojavaltuutetun toimistolle, Suomen Kuntaliitolle, Vakuutusyhtiöiden Keskusliitolle, Suomen Matkatoimistojen liitolle ja Suomen Punaiselle Ristille asiasta kyselyn. Kyselyllä pyrittiin saamaan esille yksityiskohtaista tietoa niistä tilanteista, joissa tietosuojasäännöksistä katsottiin olleen haittaa.

Oikeusministeriö jatkaa henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeen arviointia yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa osana henkilötietolain kokonaistarkistusta (suositus 3).

2.2. Suositus n:o 8

"Ulkoasiainministeriön tulisi huolehtia siitä, että

- 1) ministeriön kriisisuunnitelmissa otetaan huomioon vastaavanlaisen katastrofin asettamat velvoitteet toimintakyvylle*

Ulkoasiainministeriön toiminnan lähtökohtana kriisitilanteissa on normaaliajan organisaatio, jonka valmiutta kyetään tarvittaessa nopeasti nostamaan. Ulkoasiainministe-

riön valmiuspäälliköllä on yksi varsinainen sijainen ja lisäksi "funktionaalisia" sijaisia, jotka toimivat omilla vastuualueillaan valmiuspäällikön apuna ja sijaisina. Kaikki osastot ovat edustettuina ministeriön valmiusryhmässä, joka kokoontuu kuukausittain tai tarpeen mukaan useammin käsittelemään kriisitilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumista koskevia hallinnonalan suunnitelmia ja toimenpiteitä.

Valmiusryhmän puheenjohtajaksi ja ulkoasiainhallinnon valmiuspäälliköksi on määrätty hallinnollisista asioista vastaava alivaltiosihteeri. Valmiusryhmään kuuluu ministeriön osastojen edustajina 12 muuta jäsentä, joista kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Valmiusryhmän jäsenet vastaavat osastonsa osallistumisesta ministeriön kriisitilanteita ja poikkeusoloja koskevan valmiuden kehittämiseen ja ylläpitämiseen sekä valmiusasioihin liittyvien tietojen välittämisestä osaston johdolle. Valmiusryhmän pysyvänä asiantuntijana toimii ministeriön tilannekuvavirkamies. Valmiusryhmä on oikeutettu saamaan tarvittavaa apua kaikilta ministeriön henkilöstöön kuuluvilta. Valmiusryhmän sihteerinä toimii turvallisuuspäällikkö, joka on ministeriön valmiussihteeri.

Ministeriön poikkeustilanteen toiminnan käynnistämiseen liittyvä valmiussuunnitelma perustuu käytössä oleviin osasto- ja sektorikohtaisiin valmiussuunnitelmiin. Siihen liittyy koko ministeriötä koskeva toimenpideluettelo poikkeustilanteen ensimmäistä 24 tuntia varten.

Valmiussuunnitelman mukaisesti ministeriössä toimii kolme toisiaan täydentävää päivystysjärjestelmää: varsinainen valmiuspäivystäjä (24/7), jonka hallussa on jatkuvasti toiminnassa oleva ministeriön päivystysnumero; konsulipäivystys, josta vastaavat valmiudessa oleva kriisipäivystäjä (24/7) ja viikonloppuisin ja juhlapyhinä toimiva yksittäisissä konsulipäivystystapauksissa avustava konsulipäivystäjä; sekä viestintä- ja kulttuuriosaston päivystäjä viestintään liittyvissä päivystysasioissa.

Ulkoasiainministeriön valmiussuunnitelma ja luettelo poikkeustilanteessa välittömästi käynnistyvistä toiminnoista on päivitettävänä. Ulkomailla tapahtuvan kriisin osalta toimintaohjeet ovat olemassa. Hallinnonalakohtainen pandemiasuunnitelma on valmistunut 10.5.2006. Suomen edustustojen velvollisuutena on laatia ja vähintään vuosittain päivittää valmius- ja evakuointisuunnitelmansa ja niihin liittyvät pandemia-suunnitelmansa huomioiden myös paikallinen yhteistyö muiden Pohjoismaiden ja EU-maiden kanssa.

2) ulkomailla olevat edustustot valmennetaan toimintaan poikkeustilanteissa ja niille muodostetaan tarvittava henkilöreservi kokeneesta virkamieskunnasta

Edustustojen konsuliasioita hoitavalle henkilökunnalle ministeriössä annettavassa koulutuksessa on painotettu kriisivalmiuksia. Edustustot harjoittelevat kriisitilanteita itsenäisesti ja/tai yhteistyössä ministeriön kanssa.

Ministeriössä jatkuvassa lähtövalmiudessa olevia konsulikomennuskuntia käytetään onnettomuus-, katastrofi ja muissa kriisitilanteissa, joissa suurehko määrä suomalaisia joutuu onnettomuuteen tai hädänalaiseen tilaan ulkomailla. Konsulikomennuskuntia voidaan lähettää alueella toimivan edustuston avuksi. Konsulikomennuskuntien valmiudesta huolehditaan jatkuvalla koulutuksella, jossa hyödynnetään mm. kansallista pelastusalan osaamista. Koulutukseen kuuluu olennaisena osana myös kriisi-

viestintäkoulutus. Viimeksi kuusi konsulikomennuskuntiin kuuluvaa virkamiestä lähetettiin alueella toimivien edustustojen avuksi Libanonin kriisin aikana heinäkuussa 2006 Beirutin, Larnakaan ja Damaskokseen.

3) pohjoismaista ja EU-yhteistoimintaa tehostetaan poikkeustilanteiden varalle

Pohjoismaiden ulkoministerit ovat sopineet, että tarvittaessa voidaan käyttää yhteistä lentokapasiteettia kansalaisten evakuointiin kriisialueelta.

EU:n kriisivalmiuden kehittäminen on kokonaisvaltaisesti esillä unionin eri elimissä. Tämä työ näkyy vähitellen EU-yhteistoiminnan lisääntymisenä.

EU:n kriisiyhteistyötä on jo tehostettu, josta esimerkkinä pääkaupunkien puhelinneuvottelut, jotka osoittautuivat Libanonin kriisin selvittämisessä sekä tehokkaiksi että toimiviksi yhteistyökäytännöiksi.

Edustustojen valmius- ja evakuointisuunnitelmien sekä pandemiasuunnitelmien laadinnassa huomioidaan paikallinen pohjoismainen ja EU-yhteistyö. Pohjoismaista yhteistyötä on tiivistetty mm. edustustojen paikallisesti muiden pohjoismaiden edustustojen kanssa tekemillä kriisivalmiussopimuksilla, joihin on kirjattu esimerkiksi kaikkien pohjoismaisten kansalaisten suojelu kriisitilanteessa eri asemapaikoilla, koordinoitu kotiinkuljetus, tietojenvaihto ennen kriisiä ja kriisin aikana, viestintä, koulutus ja kansalliset varoitussuunnitelmat. Pohjoismaista yhteistyötä tehdään myös matkanjärjestäjien kanssa.

Edustustoille on lähetetty EU:n suuntaviivat konsuliyhteistyölle kolmansissa maissa ohjeeksi ja perustaksi EU-konsuliyhteistyöstä kriisitilanteessa ja siihen valmistautumisesta sekä parhaiden yhteistyökäytäntöjen luomisesta. Edustustoille on annettu ohje ottaa asia esille puheenjohtajakaudella EU-maiden suurlähettiläiden kokouksissa asemamaissa.

4) ministeriön kriisikeskuksen sekä viestinnän ja tiedottamisen toimintavalmius nostetaan kansalaisten hyvän palvelun edellyttämälle tasolle

Ministeriöön on perustettu aiempaa huomattavasti tilavampi, tarkoituksenmukaisempi ja paremmin varustettu valmiustila, joka on jatkuvasti käyttövalmiina ja josta voidaan nopeasti muodostaa ministeriön kriisikeskus. Tila koostuu tilannehuoneesta, puhelinpäivystystilasta, sidosryhmien työtiloista ja oheistiloista. Tilannehuoneessa on käytössä muun muassa monitoreita, joiden kautta voidaan seurata ja tarvittaessa tallentaa satojen satelliitin ja kaapelin kautta välittyvien TV-kanavien ohjelmaa, videoneuvottelumahdollisuus, konferenssipuhelin, dokumenttikamera, dataheitin ja kartastoja. Tilannehuoneessa voidaan myös seurata ja käyttää valtioneuvoston kanslian tilannekuvaportaalia. Sidosryhmien työtiloissa on käytössä useita UH-verkon ulkopuolella toimivia laajakaistayhteyksiä. Puhelinpäivystystilassa on 18 vastauspaikkaa. Käytössä on maksuton puhelinlinja (UM:n kriisipuhelin 0800-04444), jossa on jonotusmahdollisuus. Vastauskapasiteettia voidaan tarvittaessa lisätä kytkemällä puheluita ministeriön alanumeroihin.

Ministeriössä toimii yli 40 hengen kriisipäivystysryhmä, jonka henkilöstöä koulutetaan jatkuvasti käyttämään henkilörekisteriohjelmaa sekä toimimaan muun muassa puhelinpäivystäjinä ja omaisten yhteyshenkilöinä.

Henkilötiedusteluja varten käytössä on henkilörekisteriohjelma, jossa voidaan käsitellä kansalaisten mahdollisesti kadoksissa olevista omaisistaan antamia tietoja. Rekisteriin kootut henkilötiedot tuhotaan kriisitilanteen päätyttyä. Henkilörekisteriohjelmaan voidaan tarvittaessa antaa käyttöoikeudet esimerkiksi muille viranomaisille tai sidosryhmille, ja sen kehittämistä on tarkoitus jatkaa yhteistyössä poliisin kanssa.

Henkilötiedusteluja varten on ministeriön verkkosivuille formin.finland.fi aktivoitavissa verkkolomake, jonka lähettämällä voi tiedustella kriisialueella olevia omaisiaan. Lomakkeen tiedot käsitellään henkilörekisteriohjelmassa.

Sisäisen viestinnän parantamiseksi ulkoministeriön intranetiin on luotu kriisisivusto, joka sisältää kriisitoimintaohjeet ja tarpeelliset työajan ulkopuoliset yhteystiedot. Kriisitoiminnan käynnistyessä sivusto aktivoidaan linkiksi intranetin etusivulle, jonka kautta koko henkilöstö pidetään ajan tasalla ja ohjeistetaan mm. vastaamaan kansalaisten yhteydenottoihin.

Kriisiviestintää on kehitetty järjestelmällisesti. Valmiustilan tilannekuvavalmiutta ja toimintatapoja on parannettu siten, että sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen yksinkertaistuvat ja varmistuvat. Kriisikeskuksen toimintaan osallistuu tiedotusvastaava, jonka päivittämät tiedot siirretään sisäisille ja ulkoisille verkkosivuille. Ulkoisille verkkosivuille nostetaan välittömästi kriisitoiminnan käynnistyessä selkeästi erottuva kriisiosio, josta kansalaisten on helppo löytää kriisin kehitykseen ja ulkoasiainministeriön toimintaan liittyvät tiedot ja ohjeet, lomake alueella olevien omaisten tietojen ilmoittamista varten sekä sähköpostiosoite, jolla myös kriisialueella olevat voivat tiedustella tilanteesta tai ilmoittaa omat yhteystietonsa.

Kriisiviestintä käynnistyy viestinnän ja konsuliyksikön tiiviissä yhteistyössä välittömästi niin, että viestintä- ja kulttuuriosasto (VKO) vastaa tiedotteista, verkkosivujen päivityksistä ja median tiedusteluihin vastaamisesta. Tästä on laadittu yksityiskohtaiset ohjeet.

VKO:n ja edustustojen lehdistövirkamiesten, uusien virkamiesten ja konsulikomennuskuntien osalta on lisätty kriisiviestinnän koulutusta ja toimintavalmiutta. Konsulikomennuskuntiin kuuluu viestintävastaava. VKO:n viestintäpäivystysjärjestelmä on uudistettu ja päivystäjät ovat saaneet kriisiviestinnän yleiskoulutuksen. Lisäksi heidät on koulutettu hallitsemaan tiedoteprosessi STT:n online-palveluun ja muille tiedotusvälineille sekä ministeriön verkkosivuston päivitys.

VKO on laajentanut media- ja verkkotietolähteiden seurantaansa matkustusturvallisuuteen vaikuttavien tapahtumien osalta. Kriisikeskuksen tilannehuoneessa toimii tarvittaessa verkkolähteitä selvittävä informaattikko.

Matkustustiedotteen lyhyen version voi tilata entiseen tapaan tekstiviestinä matkapuhelimeen ja uutena palveluna koko tiedotteen wap-palvelun kautta osoitteesta www.wap.formin.fi.

5) riskianalyysityötä kehitetään ottamaan nykyistä laajemmin huomioon myös luonnononnettomuusriskit.

Luonnononnettomuusriskit otetaan huomioon sekä edustustojen valmiussuunnittelussa (ml. pohjoismainen ja EU-yhteistyö) että ennaltaehkäisevässä matkustusturvallisuutta koskevassa tiedotuksessa ja yhteistoiminnassa.

Viranomaisten ja matkailuelinkeinon yhteistyöelimenä toimiva Matkailuturvallisuuden neuvottelukunta on käsitellyt turvallisuus- ja riskianalyysin kehittämistä. Matkanjärjestäjien kanssa on sovittu, että nämä toimittavat ulkoasiainministeriöön tiedot matkustajien määristä, kohteista ja ajankohdista. Samoin yhteistyötä matkakohteissa edustustojen ja matkanjärjestäjien kanssa on tiivistetty. Tämän kautta pyritään luomaan hyviä käytäntöjä riskianalyysityöstä myös paikan päällä.

Matkanjärjestäjiä on pyydetty tiedottamaan asiakkailleen siitä, että erityisesti oma-toimimatkailijoita varten on ulkoministeriön verkkosivuilla nettilomake, jolla matkailija voi ilmoittaa matkareittinsä, matka-aikataulunsa, yhteystietonsa ja omaistietonsa alueella olevan Suomen edustuston tietoon. Vastaavat tiedot voi lähettää myös tekstiviestillä ulkoasiainministeriön mobiilipalvelun kautta. Näistä jo muutamia vuosi tarjotuista palveluista on lisätty tiedotusta kansalaisille.

Valmismatkalaissa ja siihen liittyvässä asetuksessa valmismatkasta annettavista tiedoista käsitellään niitä tietoja, mitä asiakkaalle tulee antaa ennen sopimuksen päättämistä. Lakiteksti ei mainitse riskitekijöitä erikseen tiedotusvelvollisuuteen kuuluvana. Matkailuturvallisuuden neuvottelukunnassa jatketaan työtä matkanjärjestäjien tiedotusvelvollisuuteen kuuluvista asioista. Oikeusministeriössä on käynnistynyt hanke valmismatkalain uudistamiseksi, jossa myös matkanjärjestäjän tietojenanto-velvollisuus tulee esille.

2.3. Suositus n:o 9

"Sisäasiainministeriön tulisi huolehtia siitä, että

1) poikkeustilanteissa ministeriön keskeisten osastojen välisessä tiedonkulussa ei ole katkoksia

Sisäasiainministerin johdolla kokoontuvan ministeriön turvallisuusasiain johtoryhmän linjausten mukaisesti on vuonna 2005 vahvistettu sisäasiainministeriön sisäinen määräys tiedonkulun tehostamisesta sisäasiainministerin toimialaan kuuluvissa poikkeavissa turvallisuustilanteissa.

Keskeinen osa johtamista on viestintä. Sisäasiainministeriö asetti jo ennen Aasian luonnonkatastrofia, 30.11.2004, sisäasiainhallinnon valmiusviestinnän kehittäminen -hankkeen. Hankkeen loppuraportti valmistui keväällä 2006. Työryhmä ehdottaa useita toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että väestön tiedonsaanti häiriötilanteesta ja viranomaisten toimenpiteistä turvataan kaikissa olosuhteissa. Sisäasiainhallinnon Internet-sivujen palvelukykyä parannettiin välittömästi Aasian luonnonkatastrofin jälkeen. Valmiusviestintätyöryhmän esitysten mukaisesti jatkossa toteutetaan toimenpiteitä, joilla muun muassa verkkoviestintää tehostetaan edelleen.

Poliisia koskeva johtovalmiusjärjestelmä on keväällä 2006 uudistettu perustamalla poliisin valtakunnallinen johtokeskus, jonka tehtävänä on mm. tilannekuvan ylläpitäminen, nopea tiedonvälittäminen, kansainvälisenä yhteyspisteenä toimiminen nopeaa reagointia edellyttävissä tilanteissa sekä poliisin operatiivisen johtamisen tukeminen ja tarvittaessa niiden alkutoimenpiteistä huolehtiminen.

Sisäasiainministeri on asettanut 15.5.2006 työryhmän kehittämään johtamisjärjestelyjä sisäasiainministeriössä normaali- ja poikkeusoloissa. Työryhmän määräaika on 4.5.2007 ja työryhmä antaa työstään väliraportin 31.12.2006 mennessä.

Sisäasiainministeriön turvallisuussektorilla pelastus- ja poliisiosastoilla sekä rajavartiolaitoksella on varallaolojärjestelmät, joissa päivystäjät on veloitettu ottamaan vastaan ilmoituksia Suomessa tai ulkomailla tapahtuvista omaa hallinnonalaan koskevista merkittävistä tapahtumista ennalta määritetyllä menettelyllä. Kaikilla päivystäjillä ja muilla tarvittavilla henkilöillä (yhteensä 39 henkilöä) on käyttöoikeus valtioneuvoston hälytysjärjestelmä 2005:teen.

2) *pelastusalan kriisijohtajien ja -henkilöstön koulutuksessa otetaan huomioon toiminta myös ulkomailla erilaisissa suomalaisen avustushenkilöstön tehokkaan toiminnan edellyttävissä logistiikka- ja koordinaatiotehtävissä*

Siviilikriisinhallinnan koulutuskeskuksena toimiva Pelastusopisto on järjestänyt kursseja seuraavilla aloilla: paikallishallinnon strateginen suunnittelu ja talousjohtaminen, siviilikriisinhallinnan peruskurssi, vaalitarkkailu- ja vaalitukitoiminnan kurssi sekä Executive Leadership & Senior Management -kurssi. Kursseilla on sekä suomalaisia että ulkomaisia osanottajia.

Finnrescueforceen (FRF) kuuluvaa henkilöstöä koulutetaan toimimaan erityisesti alueilla, joissa on tapahtunut laajamittainen luonnononnettomuus. Kursseilla koulutetaan mm. etsintä- ja pelastustoimintaan maanjäristysalueilla, pelastuskoirien koiraohjaajia sekä yleisesti pelastustoimintaan ja pelastustoiminnan johtamiseen. Näitä koulutuksia on vuosittain ja ne sisältävät useimmiten teoriaa ja käytännön harjoituksia. FRF-muodostelmaa johtavien päällystöviranhaltijoiden koulutukseen kuuluu pelastustoiminnan koordinointi ja siihen liittyvät logistiset ratkaisut. Tämä on ollut osa suomalaista pelastustoimenpäälläytön koulutusta jo aikaisemminkin. Vuonna 2006 pelastusopistolla järjestetään kaikkiaan 10 kansainväliseen toimintaan kohdistuvaa kurssia.

YK:n toimintaan kuuluvaa ns. UNDAC-toimintaa (United Nations Disaster Assessment Co-ordination) eli onnettomuuksien tuhojen arviointiin ja tarvittavan avun määrittämiseen tähtäviä kursseja järjestetään vuosittain useita eri maissa. Suurissa onnettomuuksissa YK tavallisesti lähettää n. 2 - 4 henkilön vahvuisen UNDAC-teamin tekemään arvion tuhoista ja alueella tarvittavasta avusta. Suomesta UNDAC-teamiin kuuluu kaiken kaikkiaan 4 aktiivista jäsentä. Valinta UNDAC-teamin jäsenistä tehdään onnettomuuskohtaisesti Genevessä humanitäarisen avun koordinaatioyksikössä (OCHA) sinne ilmoittautuneiden jäsenten joukosta. Tämän lisäksi on ns. UNDAC-support ryhmä, jonka tehtävänä on rakentaa tietoliikenneyhteydet onnettomuusalueelle lähetettävälle UNDAC-teamille. Tietoliikenneyhteyksien rakentamista harjoitellaan olemassa olevalla kalustolla vuosittain.

Vastaavaa toimintaa kehitetään myös EU:n piirissä pelastusavun antamiseksi EU:n alueella tai sen ulkopuolella tapahtuneissa kansainvälistä apua vaativissa tilanteissa. Valmiuksien luomiseen kuuluu systemaattinen koulutustoiminta, jonka yhtenä kohderyhmänä on pelastusalan henkilöstö. EU-kursseille on osallistunut n. 30 suomalaista pelastusalan henkilöä.

Käytännössä suomalaisia pelastustoimen asiantuntijoita on toiminut kansainvälisen avun EU:n koordinoitavissa vuonna 2006 Libanonissa ja Kyproksella kaiken kaikkiaan seitsemän henkilöä.

Naton rauhankumppanuusohjelmaan kuuluu siviilivalmiusalan yhteistoiminta, jonka yhtenä toimintamuotona on koulutus ja harjoitukset. Suomalaiset pelastusmuodostelmat ovat osallistuneet useisiin rauhankumppanuusohjelmaan liittyviin koulutustilaisuuksiin ja harjoituksiin.

3) *uhrintunnistusyksikön (DVI) toimintaa tehostetaan vakinaistamalla sen rahoitus*

Sisäasiainministeriö perusti keväällä 2006 kaksi työryhmää uhrintunnistustoiminnan kehittämiseksi. Toisen työryhmän tehtävänä on suunnitella ja mahdollisuuksien mukaan sopia ne henkilöstön asemaan ja taloushallinnon järjestämiseen liittyvät menettelytavat sekä mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet, jotta suomalaisten poliisiviranomaisten erityisesti ulkomailla suorittamat ja johtamat suuronnettomuuden tutkimukseen liittyvät toimenpiteet voitaisiin hoitaa asianmukaisesti ja ilman, että henkilöstön asemaan ja etuuksiin liittyvät seikat aiheuttavat sille estettä. Toisen työryhmän tehtävänä on kartoittaa DVI-toiminnan nykytilanne ja sen puutteet sekä kehittää suomalaista DVI-uhrintunnistusvalmiutta. Molempien työryhmien määräaika päättyy vuoden 2006 lopussa.

4) *Finnrescueforcen (FRF) toimintaroolia selkeytetään ja nopean käyttöönoton edellytyksiä tehostetaan.*

Finnrescueforce on soveltuva toimimaan erilaisissa pelastustehtävissä ulkomailla ja kykenevä osallistumaan tarvittaessa lääkinnälliseen pelastustoimintaan, kadonneiden etsintään, uhrien kokoamiseen ja kuljettamiseen sekä toiminta-alueella tapahtuvaan pelastustoiminnan johtamiseen. FRF on pelastustoimintaan koulutettu muodostelma, joka vastaa etsinnästä ja pelastamisesta (SAR=Search And Rescue), ei uhrien tunnistamisesta.

FRF:n käyttöönoton nopeuttamiseksi on neuvoteltu Helsingin pelastuslaitoksen kanssa siitä, että pelastuslaitos seuraisi tehostetusti ja ympärivuorokautisesti tilanteen kehitystä erilaisissa ulkomailla tapahtuneissa onnettomuuksissa. Järjestely täydentäisi sisäasiainministeriön pelastusosaston varallaolojärjestelmää eikä edellyttäisi säädösmuutoksia. Sisäasiainministeriön pyynnöstä Helsingin pelastuslaitos aloittaisi tilanteen seurannan ja informaation keräämisen sekä raporttoisi siitä pelastusosaston päivytyksille. Järjestelyn tarkoituksena olisi myös se, että FRF:n lähettämiseen liittyvä arviointi tehtäisiin laajemmassa ryhmässä. Sopimusluonnos on valmistunut keväällä 2006, johon parhaillaan valmistellaan tarvittavia tarkennuksia. Järjestelyn toteuttaminen vaatii lisärahoitusta.

Pelastusylijohtaja voi nykyisen lainsäädännön nojalla tehdä FRF-joukkueen lähettämispäätöksen heti. Tätä varten sisäasiainministeriön pelastusosastolla on käytössä arviomäärärahamomentti, jossa kansainvälisen hätäavun antamiseen ja siihen varautumiseen on ollut käytettävissä n. 200 000 euroa vuosittain. Tämä raha riittää yhteen FRF-joukkueen viikon mittaiseen operaatioon. Arviomäärärahaan perustuva menettely on osoittautunut erittäin toimivaksi.

Suomella ei ole omaa pelastusjoukon ja tarvikkeiden kuljettamiseen soveltuvaa lentokalustoa, vaan vaihtoehtoja ovat yhteistyö muiden maiden kanssa, rahtikoneen vuokraaminen tai reittilennot, joiden saatavuus on aina epävarmaa (ks. jäljempänä suositus 10, 5-alakohta).

Materiaaliavun antamiseksi Huoltovarmuuskeskus (HVK) on tehnyt Suomen Punaisen Ristin (SPR) kanssa sopimuksen varastoidusta materiaalista, jota voidaan käyttää kotimaassa tai ulkomailla tapahtuvissa suuronnettomuuksissa. Sisäasiainministeriö, SPR ja HVK ovat yhteistoiminnassa materiaalivarastonkin kehittämiseksi.

2.4. Suositus n:o 10

"Sosiaali- ja terveysministeriön tulisi huolehtia siitä, että

- 1) julkinen terveydenhuolto otetaan mukaan ulkomailla ja kotimaassa tapahtuneiden suuronnettomuustilanteiden hoitoon yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Keskeisenä lääkinnän asiantuntijana HUS:in tulee olla lääkintätoimien suunnittelussa mukana ja saada toimintaa varten riittävät resurssit***

Sosiaali- ja terveysministeriön valmiusyksikkö ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) ovat valmistelleet yhteistyössä suunnitelman (Muistio 17.5.2006, STM/1363/2005) julkisen terveydenhuollon (HUS) ottamiseksi mukaan ulkomailla ja kotimaassa tapahtuvien suuronnettomuustilanteiden hoitoon. Suunnitelmaan sisältyy muun muassa periaatteet onnettomuusalueelle lähetettävästä terveydenhuollon arviointiryhmästä ja lääkinnällisen lentoevakuoinnin järjestämisestä sekä näitä koskevan valmiuden ylläpitämisestä.

- 2) onnettomuusalueelle lähetetään etupainotteisesti sellaisia lääkintäryhmiä, jotka normaalistikin ovat jatkuvassa toimintavalmiudessa ja pystyvät nopeaan toimintaan***

Edellisessä kohdassa mainitun suunnitelman tarkoittama terveydenhuoltohenkilöstö on ympärivuorokautisessa valmiudessa ja tarvittaessa kykenee lähtemään etupainotteisesti onnettomuusalueelle. Toimintaa varten on olemassa päivitetty ja testattu hälytysjärjestelmä. Suuri osa henkilöstöstä on harjaantunut työskentelemään poikkeusoloissa ja heillä on kokemusta sekä työskentelystä ilma-aluksissa että kansainvälisissä kriisitilanteissa. Järjestelyyn voidaan kytkeä mukaan sellaiset muut lääkintäryhmät ja terveydenhuollon yritykset, jotka normaalistikin ovat jatkuvassa toimintavalmiudessa ja pystyvät nopeaan toimintaan.

- 3) varaudutaan erilaisten uhkakuvien avulla poikkeuksellisiin tilanteisiin ja harjoitellaan toimintaa yhdessä valtioneuvoston kanslian, ulkoasiainministeriön, pelastustoimen, julkisen terveydenhuollon, ja sosiaalitoimen, SPR:n, muiden***

järjestöjen ja lääkinnällisten yritysten, lentoyhtiöiden, vakuutusyhtiöiden ja matkatoimistojen kanssa

Sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalla on järjestetty ja järjestetään säännöllisesti valmiusharjoituksia, joihin osallistuu eri hallinnonaloja, kolmas sektori, lentoyhtiöitä jne. Harjoitustoimintaa laajennetaan tulevaisuudessa ottamalla siihen mukaan tutkintaselostuksessa mainittuja tahoja mm. lääkinnälliset yritykset, vakuutusyhtiöt ja matkatoimistot. Sosiaali- ja terveydenhuolto osallistuu vuosittain eri lääneissä järjestettäviin valmiusharjoituksiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön valmiusyksikkö ja HUS järjestävät vuosittain tammikuussa ja lokakuussa edellä kohdassa 2 tarkoitetulle julkisen terveydenhuollon henkilöstölle kaksi päivää kestävät valmiusharjoitukset. Tammikuun 2006 harjoituksessa harjoiteltiin ja varmistettiin ko. henkilöstön mahdollisuudet irrottautua etupainotteisesti kotimaassa tai ulkomailla tapahtuneen onnettomuustilanteen hoitoon.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastasi Euroopan Unionin influenssapandemiaa koskevan harjoituksen 23.- 24.11.2005 kansallisesta suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Ministeriö on raportoinut harjoituksesta valmiuspäällikkökokousta ja Euroopan unionin komissiota.

Ministeriöiden valmiuspäällikkökokous on selvittänyt ministeriöiden arviot hallinnonalansa lainsäädännön toimivaltuuksien riittävydestä sekä tarvittavista lainsäädäntöuudistuksista 9.3.2006 pidetyssä lintuinfluenssapandemiaharjoituksessa ja 20.4.2006 pidetyssä influenssapandemiaharjoituksessa.

4) selvitetään periaatteet ja tehdään tarvittavat järjestelyt valtakunnan terveydenhuolto- ja evakuointikapasiteetin täysmittaiseksi hyödyntämiseksi

Massaamme on jo olemassa tilannekohtainen valmius ja kapasiteetti lentoevakuointeja varten. Tämä on rakennettu Kaakkois-Aasian luonnononnettomuudesta saatujen kokemusten mukaisesti. Pääperiaatteet tästä sisältyvät edellä kohdassa 1 mainittuun suunnitelmaan.

5) selvitetään yhteistoiminnassa liikenne- ja viestintäministeriön kanssa lentoevakuointien ja evakuointivarustuksen tarve sekä kotimaisissa että ulkomaisissa onnettomuustilanteissa

Edellä kohdassa 1 mainittu suunnitelma sisältää pääperiaatteet lentoevakuointien lääkinnällisistä tarvikkeista ja laitteista sekä lääkkeistä ja niiden hankinnasta.

Kuluvan vuoden alusta voimaan tulleella lailla Finnairin varautumisvelvollisuutta on laajennettu koskemaan poikkeusolojen lisäksi myös häiriötilanteita.

Pohjoismaiden ulkoasiainministerit ovat sopineet, että tarvittaessa käytetään yhteistä lentokapasiteettia.

Vuoden 2006 alusta voimaan tulleella Ilmailulain muutoksella (161 §, 1242/2005) säädetään muun muassa, että lentoyhtiöiden on ”varauduttava poikkeusoloihin osallistumalla valmiussuunnitteluun ja valmistelemalla etukäteen poikkeusoloissa ja niihin rinnastettavissa normaaliolojen häiriötilanteissa tapahtuvaa toimintaa”. Lento-

aseman pitäjän sekä ilmaliikennepalvelujen ja sääpalvelun tarjoajan on ”varauduttava huolehtimaan siitä, että toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi myös valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin rinnastettavissa normaaliolojen häiriötilanteissa”. Liikenne- ja viestintäministeriö voi sen lisäksi, mitä valmiuslaissa säädetään valtioneuvoston ja ministeriön toimivallasta, antaa poikkeusoloihin ja niihin rinnastettaviin normaaliolojen häiriötilanteisiin varautumisen edellyttämiä tarkempia säännöksiä ja ohjeita valmiussuunnittelun järjestämisestä.

Ilmavoimien kuljetuskoneiden uusimisessa otettiin huomioon mahdollisuus hyödyntää koneita (EADS CASA C-295M) myös puolustusvoimien ulkopuolisiin ilmakuljetustarpeisiin, kuten rajoitettuihin lääkintäevakuointeihin.

Raskaan ilmakuljetuskyvyn hankkiminen selvitetään syksyllä 2006 puolustusministeriön johdolla käynnistettävässä poikkihallinnollisessa työryhmässä. Työssä tullaan ottamaan huomioon kuljetuskyvyn hyödyntäminen evakuoinneissa ja ambulanssikoneena.

- 6) *luodaan edellytykset uhrien ja heidän läheisilleen tarpeellisen psykososiaalisen tuen, välttämättömien toimeentuloedellytysten ja palvelujen turvaamiseksi laadukkaina ja määrällisesti riittävinä. Tätä varten on tarpeen uusia valtakunnalliset ohjeet, pitää ne ajan tasalla ja valvoa niiden noudattamista. Ohjeita tarkistettaessa on syytä erityisesti huolehtia siitä, että***
 - a) *hyvän tuen ja hoidon sekä välttämättömän taloudellisen tuen turvaamiseksi kehitetään rakenteita ja menettelytapoja palvelujen toteuttamiseksi välittömästi henkisestä ja aineellisesta tuesta vaativaan kriisitilanteiden ja traumojen hoitoon asti***
 - b) *luodaan palvelu- ja hoitosuositukset lasten ja nuorten auttamiseksi pitkäkestoisesti***
 - c) *selvitetään tietosuojan ja tiedonsiirtoon liittyvät asiat palvelujen saatavuuden ja toimeentulon sekä hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi***
 - d) *tarkennetaan nykyinen lainsäädäntö huomioiden ministeriön, läänien, sairaanhoitopiirien ja kuntien sekä muiden toimijoiden vastuunjako ja tehtävät psykososiaalisen tuen ja palveluiden turvaamiseksi väestölle suuronnettomuustilanteissa***
 - e) *tarkistetaan kriisiryhmiä tehtävät ja asema kunnan palveluorganisaatiossa ja turvataan niiden toimintaedellytykset sekä ammatillinen osaaminen.***

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 11.1.2005 suuronnettomuuden psykososiaalisen tuen ja palvelujen asiantuntijatyöryhmän (STM003:00/2005) selvittämään onnettomuuden uhrien ja läheisten psykososiaalisen tuen palveluiden järjestämistä, arviointia ja kehittämistä kunnissa. Selvitysten perusteella asiantuntijaryhmä antaa kunnille ja kuntayhtymille ohjeet suuronnettomuustilanteiden psykososiaalisen tuen ja palveluiden järjestämisestä. Työryhmän toimeksianto kattaa kohdan 6 jatkotoimenpidesuositukset lukuun ottamatta tietosuojan ja onnettomuuksien uhrin taloudellisen

tuen järjestelyihin liittyviä kysymyksiä. Työryhmän määräaika päättyy vuoden 2006 lopussa.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja suuronnettomuuden psykososiaalisen tuen ja palvelun asiantuntijatyöryhmä ovat toteuttaneet muun muassa alla mainitut toimenpiteet. Näistä osa on toteutettu jo ennen tutkintaselostuksen valmistumista.

Sosiaali- ja terveysministeriön kuntatiedotteella n:o 2 (17.1.2005) ministeriö on ohjeistanut kuntia sopimaan psykososiaalisten palveluiden tarjoamisesta kaikkien toimijatahojen kanssa mukaan lukien Kansaneläkelaitos ja vapaaehtoisjärjestöt, sekä informoimaan alueellaan julkisesti onnettomuuden uhreille käytössä olevista palveluista ja ottamaan henkilökohtainen yhteys asianomaisiin henkilöihin heidän mahdollisen avun tarpeen selvittämiseksi elleivät he itse olleet ottaneet yhteyttä viranomaisiin kahden viikon sisällä palveluista ilmoittamisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö ohjeisti toukokuussa 2005 lääninhallitusten mielenterveystyöstä vastaavat lääninlääkärit selvittämään tilanne niiden kuntien osalta, jotka eivät olleet ottaneet evakuoituihin yhteyttä ministeriön ohjeistuksesta huolimatta. Tässä yhteydessä selvitettiin myös kuntien kriisiryhmien ja psykososiaalisen tuen ja palveluiden valmiussuunnitelmien tilanne.

Suomi on mukana Hollannissa käynnistetyssä kansainvälisessä monikeskushankkeessa: Tsunami International Survey on Emotional Impact (TISEI) -tutkimus. Hankkeella on avoimet nettisivut, joiden kautta uhreilla ja heidän omaisillaan on mahdollisuus saada tietoa katastrofin emotionaalisista vaikutuksista ja neuvoja psyykkiseen selviytymiseen. TISEI tekee myös tutkimusta katastrofin vaikutuksista. Sivuilla on kysely Tsunamin uhreille ja omaisille kunkin yhteistyössä mukana olevan maan kielellä. Tieto niiden suomalaisten vastauksista, jotka vastaavat kyselyyn TISEI:n sivuilla saadaan Suomeen. Uhrien ja omaisten kokemuksista, joita kertyy nettisivuston kautta, tullaan julkaisemaan tutkimustietoa myöhemmin.

Asiantuntijatyöryhmän työn tukemiseksi Stakes on toteuttanut seuraavat selvitykset: Kriisityö kunnissa Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin jälkeen. Stakes, Aiheita 14/2005, Selvitys Aasian luonnonkatastrofi-alueelta kotiutettujen ohjautumisesta psykososiaalisiin palveluihin. Stakes, Työpapereita 14/2005.

Stakes on käynnistänyt keväällä 2006 asiantuntijatyöryhmän työhön liittyen tutkimuksen, jossa selvitetään Aasian katastrofin uhrien myöhempää palvelujen tarvetta, saamia palveluja sekä uhrien ja omaisten kokemuksia saamastaan avusta ja palvelusta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 16.12.2005 työryhmän tekemään esitykset, joilla turvataan katastrofiin joutuneen kansalaisen välttämätön toimeentulo vaiheessa, jossa hänelle aiheutuu sellaisia taloudellisia menetyksiä, joita lakisääteiset tai muut vakuutukset eivät kata tai etuudet eivät ole vielä käytettävissä. Esitys valmistuu vuoden 2006 loppuun mennessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee esityksen onnettomuuden uhrien ja läheisten psykososiaalisen tuen palveluiden järjestämistä, arviointia ja kehittämistä kunnissa koskevasta selvityksestä (suositus 10, 6-alakohta).

Puolustusministeriö valmistelee esityksen seuraaville valtiopäiville kansallisen ras-
kaan lentokuljetuskapasiteetin tarpeesta, joka parantaa valtion kykyä evakuoida
Suomen kansalaisia ulkomailla tapahtuneissa suuronnettomuuksissa.

2.5. Suositus n:o 11

***"Kauppa- ja teollisuusministeriön tulisi yhteistoiminnassa ulkoasiainministeriön
kanssa ryhtyä toimenpiteisiin***

1) matkailualan turvallisuus- ja riskianalyysityön kehittämiseksi yhteistyössä matkanjärjestäjien kesken

Viranomaisten ja matkailuelinkeinon yhteistyöelimenä ulkoasiainministeriön pu-
heenjohtajalla toimiva Matkailuturvallisuuden neuvottelukunta käsittelee kokouksis-
saan turvallisuus- ja riskianalyysin kehittämistä. Matkanjärjestäjien kanssa on sovittu
säännönmukaisesta käytännöstä, että nämä toimittavat ulkoministeriöön tiedot mat-
kustajien määristä, kohteista ja ajankohdista. Edustustojen ja matkanjärjestäjien yh-
teistyötä matkakohteissa on tiivistetty. Alkavan sesongin alussa Suomen edustuston
johtajalla pyritään käsittelemään tulevaan matkailukauteen liittyvää turvallisuustietoa.
Paikallisella tasolla on sovittu kriisinaikaisista yhteyksistä. (Ks. myös edellä suosi-
tuksen 8, 5-alakohdassa selostettu riskianalyysityö.)

Kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman työryhmän laatiman Suomen matkailu-
strategian tärkeitä läpikulkevia arvoja on turvallisuus. Strategian yhtenä tavoitteena
on luoda toimiva turvallisuuskulttuuri ja ottaa turvallisuus huomioon koko matkailun
palveluketjussa.

***2) matkailualan velvoittamiseksi viestittämään asiakkaille riskikysymyksistä mu-
kaan lukien luonnononnettomuusriskit. Viestinnässä on tuotava selkeästi esiin yk-
silön oma vastuu turvallisuudesta, vakuutusten tarpeellisuus ja se kansainvälisen
oikeuden periaate, että ulkomailla henkilöiden turvallisuudesta ovat ensi sijassa
vastuussa kyseisen maan viranomaiset."***

Ulkoasiainministeriön matkustusturvallisuustiedotteiden nopeaa päivittämistä ja ja-
kelua verkkosivuilla ja mobiilipalvelussa on tehostettu. Matkustusturvallisuuspalve-
luista tiedottamista on lisätty matkailualan toimijoille ja kansalaisille muun muassa
messutapahtumissa. Lisäksi kehitetään matkustustiedotteiden mobiilipalvelua.

Ulkoasiainministeriö korostaa tiedotuksessaan jokaisen matkustajan olevan ensisijai-
sesti itse vastuussa matkapäätöksestään. Voimassaolevan kansainvälisen oikeuden
periaatteen mukaan kohdemaan viranomaiset vastaavat alueellaan olevien kansalais-
tensa ja ulkomaalaisten turvallisuudesta. Valmismatkalain mukaisesti on matkanjär-
jestäjällä avustusvelvollisuus. Vastaavasti konsulipalvelulaki säättää Suomen viran-
omaisten ja Suomen edustustojen avustusvelvollisuudesta.

Matkanjärjestäjiä on pyydetty tiedottamaan asiakkailleen siitä, että erityisesti oma-
toimimatkailijoita varten on ulkoministeriön verkkosivuilla nettilomake, jolla mat-
kailija voi ilmoittaa matkareittinsä, matka-aikataulunsa, yhteystietonsa ja omaistie-
tonsa alueella olevan Suomen edustuston tietoon. Vastaavat tiedot voi lähettää myös
tekstiviestillä UM:n mobiilipalvelun kautta.

Valmismatkalaissa ja siihen liittyvässä asetuksessa valmismatkasta annettavista tiedoista käsitellään niitä tietoja, mitä asiakkaalle tulee antaa ennen sopimuksen päättämistä. Nykyinen lakiteksti ei mainitse riskitekijöitä erikseen tiedotusvelvollisuuden kuuluvana. Matkailuturvallisuuden neuvottelukunnassa jatketaan matkanjärjestäjien tiedotusvelvollisuuden kuuluvien asioiden käsittelyä. Oikeusministeriö on asettanut työryhmän, joka valmistelee matkanjärjestäjien tiedonantovelvoitteita. Asiaa käsittelevän työryhmän määräaika päättyy vuoden 2006 lopussa.

Oikeusministeriö valmistelee seuraaville valtiopäiville esityksen valmismatkalain uudistamisesta, jossa muun muassa selvitetään mahdollisuus selkeyttää matkanjärjestäjän tiedonantovelvoitteita (suositus 11, 2-alakohta);

2.6. Suositus n:o 12

"Liikenne- ja viestintäministeriön tulisi huolehtia siitä, että

- 1) Yleisradio ryhtyy toimenpiteisiin Radio Finlandin kehittämiseksi niin, että se pystyy palvelemaan myös ulkomailla tilapäisesti oleskelevien suomalaisten tiedontarpeita erityisesti kriisitilanteissa***

Yleisradio Oy:n hallintoneuvosto hyväksyi yhtiön vuoteen 2010 ulottuvat strategiset tavoitteet keväällä 2006. Yhtiöltä saadun tiedon mukaan Radio Finlandin perustana on Radio Peilin uutis-, ajankohtais- ja asiapainotteinen ohjelmisto, jota lähetetään ulkomailla oleville suomalaisille näille erikseen tehdyillä ohjelmilla sekä muilla kotimaanverkkojen kanavalainoilla täydennettynä. Ulkomaille lähetetään poimintoja kotimaisesta ohjelmistosta sekä suomeksi että ruotsiksi. Ulkomaanlähetysten keski- ja lyhytaaltojakelu päättyi viimeistään vuoden 2007 lopussa Helsingin keskiaaltolähetintä lukuun ottamatta. Yleisradio keskittyy jatkossa palvelemaan ulkomailla tilapäisesti, määräaikaaisesti tai pysyvästi olevia suomalaisia satelliitti-, mobiili- ja internet-jakelun avulla.

- 2) matkapuhelinverkkoja voitaisiin käyttää tehokkaasti viranomaisten tiedotustoimintaan kriisialueilla***

Matkapuhelinverkkojen käyttöä viranomaisten tiedotustoimintaan kriisialueilla koskeva sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamista koskeva laki (198/2006) tuli voimaan 1.4.2006. Kyseinen lainsäädäntö mahdollistaa niin sanottujen massatekstiviestien käytön viranomaisten tiedotustoimintaan kriisialueilla, määrittää viestien lähettämisen käytettävät toimintatavat sekä eri toimijoiden vastuut ja velvollisuudet. Lisäksi laki määrittelee, miten tekstiviestien käytössä tarvittavien teknisten järjestelmien rakentamisesta ja viestien lähettamisestä aiheutuvat kustannukset korvataan teleyrityksille. Lain mukaan viestien lähettamisestä päättävä viranomainen on vastuussa toiminnasta aiheutuvista kustannuksista viestintämarkkinalain 98 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Viestintävirasto on lisäksi toteuttanut massatekstiviestien käytössä tarvittavien teknisten ratkaisujen vaihtoehtoja koskevat selvitykset. Massatekstiviestejä on mahdollista käyttää laissa säädetyllä tavalla jo nykyisten teknisten ratkaisujen avulla kriisitilanteissa viranomaistiedottamiseen. Massatekstiviestejä käytettiin tsunamin yhteydessä ja järjestelyä kehitetään edelleen teleyritysten ja viranomaisten kesken. Tehok-

kaampi massatekstiviestien hyödyntäminen kuitenkin edellyttäisi niiltä viranomaisilta (mm. pelastus-, poliisi- ja rajavartiolaitosviranomaiset), jotka haluavat hyödyntää tekstiviestejä tiedotustoiminnassaan, sopimista teleyritysten kanssa viranomaisten tarpeiden mukaisesti toteutettavista teknisistä ratkaisuista ja niistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta laissa säädetyllä tavalla.

3) Suomeen muodostetaan jatkuvasti päivystävä luonnononnettomuuksien syntymistä ja niiden vaikutuksia tarkkaileva varoitusjärjestelmä

Liikenne- ja viestintäministeriö valmisteli alkuvuoden 2005 aikana yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen sekä muiden asiaan liittyvien organisaatioiden kanssa ehdotuksen luonnonkatastrofien varoitusjärjestelmän automatisoimiseksi ja edelleen kehittämiseksi (LUOVA). Hankkeen jatkovalmistelu tapahtui valtioneuvoston kanslian tilannekuvatyöryhmän työn yhteydessä. Työryhmä esitti jo olemassa olevan järjestelyn automatisointia.

Ilmatieteen laitos on yhteistyössä muiden LUOVAn osapuolten kanssa jatkanut konseptin suunnittelua vuoden 2006 aikana.

UNESCO:n alaiselle hallitustenväliselle merentutkimuskomissiolle (IOC) on jo toimitettu Suomessa aktiiviset yhteystiedot tietojen vaihtoa varten katastrofitilanteissa. Yhteydenpito-osoitteet ovat Ilmatieteen laitoksessa ja Merentutkimuslaitoksessa, joissa on tehty alustavia valmisteluja linjojen kautta tulevien 24h-hälytysten varalta. Liikenne- ja viestintäministeriö on yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa selvittänyt erilaisia vaihtoehtoja järjestelmän toteuttamiseksi. Suunnitelmat on tarkoitus saattaa lopulliseen muotoonsa siten, että niitä voidaan käyttää perustana seuraavissa rahoitusta koskevilla kehysneuvotteluissa.

Liikenne- ja viestintäministeriö kehittää edelleen luonnonkatastrofien varoitusjärjestelmää (LUOVA) (suositus 12, 3-alakohta) ja esittelee tarvittavan suunnitelman rahoitustarpeineen seuraavan kehyspäättöksen yhteydessä”